

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL
ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE OLUMSUZ
DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN YORDANMASI: GÜMÜŞHANE İLİ
ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Muhammed GÜNER

Danışman
Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

Mayıs 2022, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Muhammed GÜNER

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Program Adı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tez Başlığı : Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi
Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerin Yordanması:
Gümüşhane İli Örneği

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 71 sayfalık kısmına ilişkin 12/05/2022 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: %12' dir.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 31/05/2022

Danışman: Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

Muhammed Güner

KILAVUZA UYGUNLUK

“Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerin Yordanması: Gümüşhane İli Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan
Muhammed GÜNER

Danışman
Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD Başkanı
Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI danışmanlığında **Muhammed GÜNER** tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerin Yordanması: Gümüşhane İli Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

31/05/2022

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI(İmza)
Üye : Doç. Dr. Yener ÖZEN(İmza)
Üye : Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA(İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2022 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2022

Doç. Dr. Necdet TOZLU
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması / Gümüşhane ili örneği açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Çalışmanın her bir aşamasında birçok kişinin katkıları olmuştur.

Teşekkürler,

Çalışmam boyunca sabır ve anlayış çerçevesinde ilgi ve alakasını esirgemeyen, bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösteren, her türlü imkânı sağlayan ve zorlaştırmak yerine kolaylaştıran çok değerli hocam Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI'ya,

Ölçekleri uygulama sürecinde gösterdikleri ilgi ve alakadan ötürü Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapan ortaöğretim kademesindeki idareci arkadaşlara ve Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlere, Köse Borsa İstanbul Çok Programlı Anadolu Lisesinde görev yapan kıymetli meslektaşlarıma,

Hedeflerime ulaşmamda beni hayata hazırlayan yaşamayı, erdemi, sevgiyi, saygıyı öğreten, fedakârlıkları ödenemeyecek kadar büyük olan canım anneme, babama, babaanneme, ablama ve GÜNER ailesine,

Çalışmam süresince bana yol arkadaşlığı yapan, dualarını benden esirgemeyen, her daim bana destek veren, bunaldığımda beni rahatlatan, kıymetlim Ayşe YURDAKAN'a,

Ve tez sürecime katkı sağlayan kardeş bildiğim Abdurrahim SUNAY ve İbrahim ALBAYRAK başta olmak üzere varlığını hissettiren tüm gönül dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Muhammed GÜNER, Erzincan, 2022

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACI,
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YORDANMASI: GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ**

Muhammed GÜNER

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2022

Danışman: Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

ÖZET

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane’de bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak: Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde Bağımsız Örneklem T testi ve One-way ANOVA kullanılmıştır. Anlamli çıkan analizlerde hangi gruplar arasında fark olduğunun belirlenmesi için, Levene Test sonuçlarına göre Games-Howell, Horcberg GT2 ve post hoc analizleri uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacı ile cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, anne-baba tutumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Psikolojik iyi oluş ile cinsiyet, gelir düzeyi, anne-baba tutumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile demografik değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada sosyal onay ihtiyacının olumsuz değerlendirilme korkusunun yordayıcıları arasında olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

**PREDICTION OF THE RELATIONS BETWEEN SECONDARY
STUDENTS' NEED FOR SOCIAL APPROVAL, PSYCHOLOGICAL
WELLNESS, AND FEAR OF NEGATIVE ASSESSMENT: EXAMPLE OF
GÜMÜŞHANE CITY**

Muhammed GÜNER

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences,

Master's Thesis, May 2022

Supervisor: Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

ABSTRACT

This research was conducted to predict the relationships between high school students' need for social approval, psychological well-being, and fear of negative evaluation. This Research working group; It consists of students who continue their education in official secondary education institutions in Gümüşhane in the 2020-2021 academic year. In the study, as data collection tools: Personal Information Form, Need for Social Approval Scale, Psychological Well-Being Scale, and Fear of Negative Evaluation Scale were applied. T test and One-way ANOVA were used in the analysis of the data obtained in the study. Games-Howell analyzes, Horcberg GT2 and post hoc analyzes according to Levene Test analyzes to find out which groups differ in significant ones.

According to the findings obtained in the study, a significant difference was found between the need for social approval and the variables of gender, school type, class level, income level and parental attitude. A significant difference was found between psychological well-being and the variables of gender, income level and parental attitude. No statistically significant difference was found between fear of negative evaluation and demographic variables. In the study, it was determined that the need for social approval was among the predictors of the fear of negative evaluation.

Keywords: Need For Social Approval, Psychological Weel-Being and Fear of Negative Evaluation

İÇİNDEKİLER

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACI, PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN YORDANMASI: GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1
a.Problem Durumu	7
b.Araştırmanın Amacı	8
c.Araştırmanın Önemi	9
d.Varsayımlar	9
e.Sınırlılıklar	9
f.Tanımlar	10

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1.Kuramsal Açıklamalar	11
1.1.1. Sosyal Onay İhtiyacı	12
1.1.1.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	12
1.1.1.2.İhtiyaç Kuramları ve Sosyal İhtiyaç	13
1.1.2.Psikolojik İyi Oluş	16
1.1.2.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	16
1.1.2.2.Psikolojik İyi Oluş Kuramları	17
1.1.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	19

1.1.3.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	19
1.1.3.2.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Öğrencilik Dönemi.....	20
1.2. İlgili Araştırmalar	22
1.2.1.Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar	22
1.2.2.Psikolojik İyi Oluş İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar	24
1.2.3.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar	28

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli	32
2.2.Araştırma Grubu	32
2.3.Veri Toplama Araçları.....	33
2.3.1.Kişisel Bilgi Formu	34
2.3.2..Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ).....	34
2.3.3.Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIOÖ).....	35
2.3.4.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği (ODKÖ).....	35
2.4. Verilerin Toplanması.....	36
2.5.Verilerin Analizi	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1.Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Değerlendirilmesi.....	38
3.2.Araştırmaya Katılanların Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Ölçeğine Yönelik Bulgularının Değerlendirilmesi.....	40
3.3.Araştırmaya Katılanların Demografik Verilere Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Sonuçlar	57
4.1.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç ve Tartışma	57
4.1.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç ve Tartışma	61
4.1.3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç ve Tartışma	61

4.1.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik İyi Oluş İle Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Düzeylerine Dair Sonuç ve Tartışma	62
4.1.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne- Baba Eğitimine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Tartışma..	64
4.1.6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarına Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç ve Tartışma	64
4.1.7. Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Değişkenlerinin Aralarındaki İlişkiye Ve Sosyal Onay İhtiyacı İle Psikolojik İyi Oluşun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Üzerindeki Etkisine Dair Sonuç Ve Tartışma	67
4.2. Öneriler.....	71
KAYNAKÇA.....	732
ETİK KURUL ONAYI	84
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	93

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ÇEV.	:	Çeviren
VB.	:	Ve Benzeri
SOİÖ.	:	Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği
PIÖ.	:	Psikolojik İyi Oluş Ölçeği
ODKÖ.	:	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu
SPSS.	:	Statistical Package for Social Sciences
SS.	:	Standart sapma
$\bar{X}$	:	Ortalama
N.	:	Veri Sayısı
%	:	Yüzde
r.	:	Korelasyon Katsayısı
p.	:	Anlamlılık Düzeyi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 : Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlilik Analizleri	34
Tablo 3.1 : Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Dağılımı	38
Tablo 3.2 : Araştırmaya Katılanların Anne-Babaya Ait Verilerinin Dağılımı	39
Tablo 3.3 : Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi	40
Tablo 3.4 : Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi	41
Tablo 3.5 : Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi	42
Tablo 3.6 : Cinsiyete Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	43
Tablo 3.7 : Okula Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	44
Tablo 3.8 : Okula Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi	45
Tablo 3.9 : Sınıfa Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	45
Tablo 3.10 : Sınıf Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi	46
Tablo 3.11 : Gelir Durumuna Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	49
Tablo 3.12 : Durumuna Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi	50
Tablo 3.13 : Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	51
Tablo 3.14 : Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	52
Tablo 3.15 : Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Sosyal Onay İhtiyacı Ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi	53
Tablo 3.16 : Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi	54
Tablo 3.17 : Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	55
Tablo 3.18 : Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi	56

GİRİŞ

Varoluşlarından bu yana sosyal bir varlık olarak nitelendirilen insan, doğumu itibariyle çevresinde bulunan insanlarla etkileşim ve iletişim halindedir. Günümüzde aile içerisinde başlayan bu etkileşim ve iletişim ortamı, bireyin büyümesi ile doğru orantılı olarak genişlemektedir. İletişimin genişlemesi ile insan, toplum içerisindeki diğer insanların etkisi altında kalmasının yanı sıra kendisi de diğer insanları etkilemektedir (Hortaçsu, 2003, s. 23-25). İnsanoğlu yaşamın her evresinde çevresinde bulunan kişilere kendini doğru ifade edebilme, bildiğini veya bilmediğini doğru bir şekilde aktarabilme, isteklerini açıkça belirtebilme kaygısı gütmüştür. Bu kaygının ilerleyen boyutları kişilerde sosyal fobiye zemin hazırlamaktadır. Dilbaz tarafından gerçekleştirilen tanıtımda sosyal fobi; kişilerin kendilerini başkalarının değerlendirmesinden çekinmesi, başka kimselerin onları aşağılayacağını ve kendisinin gülünç duruma düşeceğini düşünmesi sonucunda davranışlarında çekingen ve utangaç olması şeklinde tanımlamıştır (Dilbaz, 1998, s. 18). Sosyal fobinin en belirgin özelliği, bireylerin diğer bireyler tarafından olumsuz olarak değerlendirileceği korkusudur. Sosyal fobinin veya sosyal kaygının ortaya çıkışındaki en önemli durum bireyin hitap ettiği kitlelerden çoğu zaman sert ve olumsuz geri dönüşler almasıdır. Özellikle, gelişim çağında bulunan ergen bireylerin kendilerini ifade etme bilincine yeni yeni adapte olma ve kendi karakterlerini oluşturma evresinde karşılaştıkları bu tür değerlendirmeler, onların sosyal ortam içerisinde kaygılarının artmasına ve kendilerini rahat ifade edememelerine neden olmaktadır (Öztürk, 2014, s. 15-26).

Psikoloji alanı içerisinde yer alan sosyal onay kavramı, literatür içerisinde bir ihtiyacın yanında aynı zamanda bir motivasyon kaynağı olarak nitelendirilmiştir. Hebert ve diğ., (1997) tarafından sosyal açıdan beğenilme duygusu, sosyal kural ve inançlara uygun olarak davranma ve eleştiriden kaçınma eğilimi ifade edilmiştir. Sosyal onay ihtiyacı ise övgü arayışı olarak açıklanmıştır. Öztürk (2007) tarafından onay ihtiyacı, kişilerin diğer kişiler tarafından takdir edilme ve olumlu geri bildirim alma ihtiyacı olarak ifade edilmiştir. Kell (2009) ise sosyal onay arayışı içerisinde olan kişilerin, sosyal beğenilirliğe önem verdiğini savunmaktadır. Sosyal onay kavramını bir gereksinim olarak nitelendiren Im ve Twenge (2007) tarafından sosyal onay ihtiyacı,

başkalarının düşüncelerine uyum sağlama isteği olarak kabul edilmektedir. Sosyal bir varlık olan insan, yaşamın her evresinde sevilme, değer görme ve onaylanma ihtiyacı taşımaktadır. Sosyal onay ihtiyacı bireylerin davranışlarının yönlendirilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal onay ihtiyacı birbirlerine benzeyen kavramlar olarak düşünülse de sosyal onay ihtiyacı daha çok mükemmeliyetçilik kavramı ile ilişkili tutulmuştur. Antony tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, mükemmeliyetçi kişilerin diğer kişilere göre daha fazla kaygılı olduğu ve bu nedenle yüksek oranda onay ihtiyacı duydukları ortaya konulmuştur (Antony, 2009, s. 198-204).

Genel anlamda psikolojinin araştırma konularından biri olan insan davranışlarına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalarda, insan davranışlarının birey ve çevre etkileşimi sonucu ortaya çıktığı savunulmuştur. İnsan gelişiminde bireysel ve kalıtsal etkenlerin yanında çevre faktörlerinin de oldukça etkili olduğu, çevrenin kişisel gelişimde oynadığı rolün büyüklüğü üzerinde durulmuştur. Kişilerin davranışlarının çevre tarafından yönlendirildiği, özellikle aile, okul ve arkadaş çevresinin insan davranışlarının şekillenmesinde oldukça etkili olduğu vurgulanmıştır. Kişinin davranışları sonucunda çevresinde yer alan diğer kişilerin, bu davranışları ödül veya ceza ile karşılaması yönlendirmenin en güçlü boyutu olarak ifade edilmiştir (Atkinson ve ark., 2002, s. 56).

Twenge tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucuna istinaden sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerde başka kimselerin ne düşündüğü ile ilgili kaygı duymaları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal onay ihtiyacının psikolojik iyi oluş üzerinde etkisinin yanında sosyal onay ihtiyacına yakın sayılabilecek kavramlar üzerinden dolaylı olarak ele alan araştırmalarda depresyon, umutsuzluk, sosyal kaygı ve çekingenlik gibi konular arasında da anlamlı ilişkinin olduğu vurgulanmıştır. Sosyal kaygı içerisinde birey davranışlarında oldukça etkili olan olumsuz değerlendirilme korkusu, bu anlamda sosyal onay ihtiyacı ile paralel bir ilişki içerisinde. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan kimseler, olumsuz değerlendirilmekten korkmakta ve takdir görecektir, çevresindeki kişiler tarafından kabul edilecek ve onaylanacak davranışları gösterme eğilimindedir. Sosyal onay konusunda gerekli ölçüde ihtiyacın karşılanmaması halinde, sosyal kaygı tetiklenecek ve çevresi tarafından onaylanmayan kişilerde utangaçlığın ortaya çıkması ve kişilerin içlerinden geldiği gibi davranamaması sorunları ortaya çıkacaktır (Twenge ve Im, 2007).

Kişilerin kendi iç dünyasında olumlu duygularını değerlendirmesi, olumsuz duygularını değerlendirmesinden çok daha önemli bir yere sahiptir. Bireyin hayatında negatif duygularından çok pozitif duygularının bulunması yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş yönünden de kişiyi tatmin edecektir. Psikolojik iyi oluş, kişi yaşamında pozitif işlevselliği ele almaktadır. Özel iyi oluş ise “bireylerin yaşamlarını bilişsel ve duygusal olarak nasıl ele aldıklarını ve kişilerin mutluluk, memnuniyet, barış ve yaşam doyumunu nasıl değerlendirdikleri” ile ilişkilidir (Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Psikolojik iyi oluş, özel iyi oluş kavramından farklı olarak olumsuz duygular ile başa çıkabilme ve yaşama daha olumlu bakabilme halini ifade etmektedir. Psikolojik iyi oluş düzeyi yüksek olan kimseler kendileri ile barışık, diğer kişiler ile sağlıklı ilişkiler içerisinde olan, özgüven ve özsayıları yüksek, stresle başa çıkabilen ve kendilerini bilen insanlar olarak açıklanmaktadır. Ryff tarafından yapılan tanımlamada kişilerin psikolojik iyilik halinden bahsedilebilmesi için altı özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bu özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır; (Ryff, 1995, s. 99-104).

- Bireyin kendini olduğu gibi kabul etmesi ve kendi ile barışık olması,
- Başka kimseler ile olumlu ilişkiler içinde olması,
- Özgür düşünebilmesi ve özgür hareket edebilmesi,
- Gelişime açık olunması,
- Yaşamında bir amacının olması.

Sosyal onay ihtiyacı güden ve olumsuz değerlendirilmekten korkan kişilerin yaşamlarında psikolojik iyi oluş halinden bahsetmek oldukça güçtür. Her iki durumda da kişilerin kendileri ile barışık, davranış ve ifadelerinde özgür, başkaları ile iletişim ve etkileşimde başarılı olduklarını söylemek mümkün değildir. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan ve olumsuz değerlendirilmekten kaçınan kimseler için önemli olan kendilerine duydukları saygı ve güven değil, başkalarının onlara duydukları saygı ve güven duygusudur. Başkalarından taktir görmek için kalıplaşmış ve çevresi tarafından kabul görülecek davranışlarda bulunan kişilerin yaşamlarının her evresinde birçok zorluklarla karşılaşmaları kaçınılmazdır. Çocukluk çağında başlayan bu olumsuz kaygılar iş ve evlilik hayatında da kişilerin yaşamlarını güçleştirmektedir (Ryff, 1995). İleri boyuta ulaşmış bu iki kaygı, arkadaşlık bağlarının kurulamamasını, karşı cins ile zayıf ilişkilerin kurulmasını, okul ve iş hayatında başarısızlığı, alkol ve ilaç kullanımını, intihar düşüncesinin oluşumunu da beraberinde getirebilmektedir. Kişinin başkaları

tarafından acımasızca eleştirilme korkusu, ihtiyacı olan sosyal onayı çevresinde olan hiç kimseden alamaması yaşam içinde tüm bu olumsuz durumların ortaya çıkmasına alt yapı oluşturmaktadır (Karaşar ve Öğülmüş, 2016).

Ortaöğretim çağı olarak belirtilen 14-18 yaş, kişilerin gelişimleri ve yetiştirmeleri açısından kritik öneme sahiptir. Duygu ve düşüncelerin ifadesinde özgün olmaya başlayan çocuklar, bu dönemde tanıştıkları okul hayatı ile güvenli bölge olarak tanımlanan “ev”lerinden uzaklaşarak çevrelerini genişletmeye başlamaktadır. Bu döneme kadar ailesine kendini kanıtlama, ailesi tarafından onay görme ve takdir edilme eğilimi içerisinde bulunan çocuk, bu dönem itibarıyla aynı eğilimi ailesinin yanı sıra öğretmenleri ve arkadaşlarından bekleyecektir (Koç, 2004).

Ailesi tarafından dinlenmeyen, anlatmak istediği anlaşılmayan, ertelenen, vakit geçirilmeyen, sürekli eleştirilen ve ödülünden çok ceza mekanizması ile uyarılan çocuklar kendilerini ifade etmede eksik kalabilmektedir. Özellikle ebeveynleri tarafından devamlı diğer çocuklarla kıyaslanan, hareket ve davranışları rencide edilen, kendilerinin belirledikleri kalıplar çerçevesinde çocuk yetiştiren ailelerde, çocuklar çoğunlukla nasıl hareket edeceklerine kendileri karar verememekte ve sürekli bir çelişki içerisinde yaşamaktadır. Bunun yanında ailesi tarafından sürekli onaylanan, övülen, hata veya yanlışları belirtilmeyen ve sürekli ödüllendirilen çocuklarda da sosyal onay ihtiyacı fazla olmaktadır. Çocuklarını mükemmel olduğuna inandıran ailelerin çocuklarının ev dışında genişleyen çevresinde de aynı ilgi ve övgüyü beklemesi sosyal onay ihtiyacı olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayış ile yetiştirilen çocukların okul veya ev dışında, kendi oluşturdukları çevrede, davranışlarının olumsuz değerlendirilmesi çocuğun alışkın olmadığı bir davranış olduğundan farklı tepkilere sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle ailelerin temel gelişim döneminde, çocukları ile ilgilenmelerinde izledikleri yol ve dengeli yaklaşım büyük önem teşkil etmektedir (Yalçınkaya, Taner ve Demirci, 2019, s. 751).

Literatür incelendiğinde bu araştırmaya benzer şekilde Süzer’in (2019) yetişkinlik döneminde flört şiddetine yönelik tutum, sosyal onay ihtiyacı ve olumsuz değerlendirilme korkusunu bir arada ele aldığı çalışmaya rastlanmaktadır. Başkurt (2020) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyet ve gelir düzeylerine göre değişiklik göstermediği; fakat ailede

mükemmeliyetçi bir bireyin olmasına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Olumsuz değerlendirme korkusunun da mükemmeliyetçi tutum ile kamçılandığı ve bu nedenle mükemmeliyetçilik ile yetersizlik duygusu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Yavuz (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda ergenlerin akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkularına dair puanlar ile cinsiyet, gelir durumu ve baba eğitim düzeyi ile arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularının erkek öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu ve gelir seviyesi daha düşük olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularını daha çok davranışlarına entegre ettikleri ve babası ilkokul mezunu olanların daha yüksek eğitim seviyesine sahip babaları olan çocuklara göre olumsuz değerlendirilme korkularını davranışlarına daha fazla yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kunt (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucuna göre akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu alt boyutlarından akademik alanlarda davranışsal olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik alanlarda bilişsel olumsuz değerlendirilme korkusu ile oluşturulan model mantıklı karar, bağımlı karar ve kararsızlık değişkenlerini anlamlı bir şekilde etkilerken, iç tepkisel karar değişkenini anlamlı bir şekilde etkilendiği görülmüştür. Gültekin (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Avcı (2019)'nın gerçekleştirdiği çalışma sonucunda ise öğrencinin olumsuz değerlendirilme korkusu arttığında sanal ortamda cinsel zorbalık yapma, engelleme, zarar verme ve söylenti çıkarma davranışlarının yanı sıra sanal ortamda cinsel zorbalığa maruz kalma, engellenme, zarar görme ve söylentiye maruz kalma durumlarında artış gösterdiği görülmüştür. Ben (2017) ve Erdoğan (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise bireydeki olumsuz değerlendirilme korkusunun sosyal anksiyete düzeyinde de artışa neden olduğu görülmüştür.

Yalçinkaya, Taner ve Demirci (2019) ile Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından sosyal onay ihtiyacına yönelik gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda iyilik hali ile sosyal onay ihtiyacı düzeyi arasında ilişki olup-olmadığını tespit etmek için yapılan çalışmalar sonucunda iki ölçek arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Süzer (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda yetişkinlerin olumsuz değerlendirilme korkusunun azaldıkça genel, ekonomik, duygusal

ve fiziksel flört şiddetine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmış ve ayrıca cinsel flört şiddeti ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Şimşek (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise sosyal onay ihtiyacı ile dijital bağımlılık, anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir. Sümer ve Anafarta Şendağ (2009) yaptığı çalışma sonucunda, benlik değerlendirmelerinin kaygı ile bağlanma arasında tam aracı değişken rolü üstlendiğini gözlemlenmiştir. Alagöz (2019) tarafından yapılan çalışma sonucu benlik kurgularının şekillenmesinde bireyin içinde yaşadığı toplumsal bağlamın önemli olduğunu göstermektedir. Yahşi (2018) tarafından yapılan araştırma sonucunda kız ve erkek öğrencilerinin kaygı düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, kız öğrenciler orta düzeyde kaygı taşıdığı, erkek öğrencilerinse hafif düzeyde kaygı taşıdığı tespit edilmiştir.

Psikolojik iyi oluş konusu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda öğrencilik hayatını değişken olarak ele alan Cenkseven (2004) araştırmasında üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olmalarında dışa dönüklüğün, nevrozmin, kontrol odağının ve öğrenilmiş çaresizliğin demografik kriterlere göre ne oranda seyrettiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda nevrozizm, dışa dönüklük, akademik başarıdan algılanan hoşnutluk, öğrenilmiş güçlülük, ilişkilerden algılanan hoşnutluk, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, bedensel sağlık, kontrol odağı inancı, boş zaman etkinliklerinden algılanan hoşnutluk değişkenlerinin psikolojik iyi oluş ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bir başka çalışma da ise üniversite öğrencisi öğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerinde sosyal beceri eğitiminin anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiş, sosyal beceri eğitimi verilen öğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş alt boyutlarından olan kendini kabul, çevresel hakimiyet, otonomi, bireysel gelişim boyutları olumlu etkisinin olduğu ortaya konulmuştur.(Gülaçtı, 2009).

Kişilik özelliklerini ele alan Sarıcaoğlu (2011) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada psikolojik iyi oluş düzeyinin kişilik özellikleri ve öz anlayış değişkenleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen araştırma sonucunda kız ve erkek öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin kız öğrenciler yönünde farklılaştığı tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında psikolojik iyi oluşun tüm alt boyutları ile öz-anlayış arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Ryff (1995) tarafından yetişkin dönemi değişken olarak seçilmiş, araştırmada kendini kabul etme, çevre üzerine hâkimiyet kurma, hayatın amacı, dışa dönüklük, sorumluluk ve başarılı ilişkiler ve kişisel gelişim ile anlamlı farklılıklar elde edilirken özgürlük ve nevrozizm ile ilişki saptanamamıştır. Bilinçli farkındalık ve duygusal zekâyı ele alan ve Deniz, Erus, ve Büyükcebeci (2017) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ile bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkide duygusal zekânın aracılık rolünün olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre duygusal zekânın bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkisi üzerinde dolaylı etkisinin olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmalarda ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirme korkusu arasındaki ilişkilerin yordandığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda sosyal onay ve psikolojik iyi oluşun gelişim çağının önemli evrelerinden biri olan ortaöğretim çağındaki çocukların olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkisi araştırılması gereken bir konu olarak görülmüştür. Çalışma sonucunda elde edilecek bulguların literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde belirlenen problem durumuna ve alt problemlere ait bilgilere yer verilmiştir.

a.Problem Durumu

Çalışmanın problem durumunu “ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması” oluşturmaktadır. Bu problem cümlesinden yola çıkarak alt problemler aşağıda belirtilmiştir.

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında manidar bir ilişki var mıdır?
- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, okul türü değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluşları ve olumsuz değerlendirilme korkusu, algılanan anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri olumsuz değerlendirilme korkusunu yordamakta mıdır?

b.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanmasıdır.

İletişim insan yaşamının devamlılığı için olmazsa olmaz kavramlardan biri olmanın yanında insanların günlük hayatı içerisinde en önemli ihtiyaçlarından biridir. İletişim kişinin çevresi ile arasında kurduğu en önemli etkileşimdir. İnsan davranışları insanlar için çevre ile kurulan iletişim neticesinde şekil almaktadır. Kişinin doğumu itibariyle çoğunlukla aile ile başlayan iletişim çevresi zamanla giderek genişlemektedir (Gül, 2013). Kişiler hayatlarının her döneminde bir grup içerisinde yer alma ve bu gruplar tarafından kabul edilip onaylanma, takdir görme gereksinimi hissetmektedir. Çoğunlukla ortaöğretim olarak belirtilen dönemde kişiler, yaşları itibariyle yetişkinliğe adım aşamasındadır. Yaşam içerisinde bu dönem çevreden etkilenme ve çevreyi etkileme konusunda oldukça hassas bir evreyi oluşturmaktadır. İlgi toplama, bir grup

içerisinde yer edinme, takdir ve kabul görme ve çevre tarafından onaylanma bu dönemde kişilerin en çok ihtiyaç duyduğu, aynı zamanda olumsuz değerlendirilme korkusunu da yüksek safhada taşıdıkları bir dönemdir. Bir insanın öznel iyi oluş hali yanında psikolojik iyi oluş hali de oldukça önem taşımaktadır. Psikolojik iyi oluş hali kişinin bağımsızlığı ve hareket alanının şekillenmesi, kişinin kendini olduğu gibi kabul etmesi ve kendini sevmesi gibi kriterleri kapsamaktadır. Sosyal onay ihtiyacı ve olumsuz değerlendirilme korkusu da ayrı ayrı olarak psikolojik iyi oluş düzeyini olumsuz etkileyen faktörler arasında ele alınmaktadır (Oymak, 2017) .

c.Araştırmanın Önemi

Bu çalışma ile gelişim ve yetişme çağının en kritik dönemi olarak belirtilen ortaöğretim döneminde çocukların sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda çalışmanın literatüre sağlayacağı katkı açısından önemli bir yeri olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda ortaöğretim öğrencilerinde cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, okul türü, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve algılanan anne-baba tutumu gibi bağımsız değişkenlerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşun olumsuz değerlendirilme korkusuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür incelemelerinde, çocukların ortaöğretim döneminde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkileri ele alan bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

d.Varsayımlar

Bu çalışmada kullanılan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formunun örneklem grubunu oluşturan bireyler tarafından gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevapladıkları kabul edilmiştir.

Seçilen örneklem grubunun nicelik ve nitelik yönünden evreni temsil kabiliyetinde olduğu varsayılmıştır.

e.Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane de resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 596 lise öğrencisi ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın konusu açısından, ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkinin incelenmesi açısından sınırlıdır.

3. Araştırma, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ile araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formundan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

f.Tanımlar

1. Sosyal Onay İhtiyacı: Kendisi dışında bireylerin görüşlerinin önemli olduğu, başka insanların duygu ve düşünceleri üzerine hareket edildiği, sosyal etkileşim ortamında kişilerin çevreye yönelik davranışlarda bulunduğu ve yapılan her davranışta başka kişilerin onayının aranması olarak tanımlanmıştır. (Leite ve Beretvas, 2005).

2. Psikolojik İyi Oluş Kavramı: Bireyin kendisini olumlu olarak algılaması, kendiyle barışık olması ve kendini olduğu gibi kabul etmesi, diğer kişilerle sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurması, bireysel gereksinimlerini ve arzularını karşılayabilecek durumda olması, özgür bir şekilde davranabilmesi, hayatında bir amaç belirleyebilmesi, kendi kapasitesinin farkında olması ve bunu geliştirmek için çabalamasıdır (Ryff, 1995).

3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu: Kişilerin başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten sürekli korkması, aşağılanacağı, küçük veya gülünç duruma düşeceği konusunda endişe yaşamaları durumudur (Dilbaz, 1998).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın temel konusu olan sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu kavramları kuramsal yönden ele alınacaktır.

1.1.Kuramsal Açıklamalar

İnsan hayatı içerisinde mutluluk, mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı ve benlik kurgusu ile ilişkili olduğu savunulan sosyal onay ihtiyacı, insan davranışlarının şekillenmesinde büyük rol oynamaktadır. Öğrenmenin ve iletişimin ilk basamağı olan aile yaşantısı içerisinde, çocukların gelişme evrelerinde gerçekleştirilen tutumlar çocukların güvenli ortamlarından uzaklaştığı ve çevrelerini genişlettiği dönemlerde de oldukça yönlendirici olmaktadır. Çocukların gelişim dönemi içerisinde kritik dönemlerinden biri olan ortaöğretim çağı, aynı zamanda ergenlik dönemini de içerisinde barındırmaktadır (Özbey, 2019). Bu dönem kişisel özelliklerin oturması, karakterin oluşması, özgüven ve özsaygının kazanılması açısından oldukça önemlidir. Yaşamlarının her döneminde çevre etkileşimi altında kalan insanların özellikle bu dönemde çevrenin etkisinde daha çok kaldığı ve davranışlarını da bu etkiler ile şekillendirdiği yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir (Hamarta ve Demirbaş, 2009). Ortaöğretim dönemi, insan hayatı içerisinde sosyal onay ihtiyacının en yüksek hissedildiği dönemlerden biridir. Olumlu duyguların ve iyilik halinin yüksek seviyede olması ile ilişkilendirilebilen sosyal onay ihtiyacı, özellikle psikoloji alanında oldukça merak uyandıran konulardan biri haline gelmiştir. Çalışmanın bu bölümünde sosyal onay ihtiyacı kavramı ile ilgili tanımlamalara ve sosyal onay ihtiyacının tarihsel gelişimine yönelik bilgiler sunulmuştur.

1.1.1. Sosyal Onay İhtiyacı

1.1.1.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Kendisi dışında bireylerin görüşlerinin önemli olduğu, başka insanların duygu ve düşünceleri üzerine hareket edildiği, sosyal etkileşim ortamında kişilerin çevreye yönelik davranışlarda bulunduğu ve yapılan her davranışta başka kişilerin onayının aranması olarak tanımlanmıştır (Leite ve Beretvas, 2005). Özellikle diğer kişilerle gerçekleştirilecek olan iletişim ve ilişkilerde oldukça önemli olan bu ihtiyaç, kişilerin sosyal çevrelerine de olumlu katkı sağlamaktadır. Fakat sağladığı bu avantajlar yanında bireyin çevresindeki kişilere odaklı yaşamasına neden olan sosyal onay ihtiyacı, kişinin çevresine göre şekillenmesine ve bu şekilde hayatını sürdürmesine yol açmaktadır (Karaşar ve Öğülmüş, 2016).

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının birey davranışlarının üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu gözlemlenmiştir. Özellikle bu ihtiyacın davranışları yönlendirme üzerine etkisi oldukça merak edilen bir konu olmuş ve birçok değişken üzerine etkisi araştırılmıştır. İnsan davranışları ile birebir ilişki içerisinde olduğu için psikoloji alanının oldukça ilgisini çeken sosyal onay ihtiyacı, çevrenin insan davranışlarını şekillendirme konusunda yapılan araştırmaları kanıtlar nitelik taşımaktadır. Çevre tarafından verilen ve kişinin ödüllendirilmesi veya cezalandırılması ile ilişkilendirilen tepkilerin, kişilerin davranış biçimlerini değiştirme potansiyeline sahip olduğu görüşü kabul edilmiştir.

Sosyal onay ihtiyacına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar, Türkiye içerisinde son on yılda gelişim gösterse de yurtdışında konu ile ilgili ilk çalışmaların 1920'lerin başına dayandığı gözlemlenmiştir. Psikologlar tarafından 1920'li senelerin başlarında gerçekleştirilen araştırmalarda, çok sayıda kişilik ölçeğine verilen yanıtın gerçeği yansıtmama oranının düşük olduğu görüşü savunulmuştur. “Sosyal beğenirlik” kavramının anlam kazanmasında kişilik ölçeklerine verilen yanıtlar içerisinde, kişilerin karşılarındaki kişiye olumlu bir izlenim bırakma istekleri ve kendilerini olduklarından farklı gösterdiklerinin tespit edilmesi etkili olmuştur.

İnsanların kendilerini karşılarındaki kişide olumlu izlenim uyandıracak şekilde gösterme isteği, araştırmacılar tarafından ilgi çeken bir konu haline gelmiştir (Johnson ve Van De Vijver, 2003, s. 195-204)

Crowne ve Marlowe (1960) tarafından “sosyal beğenirlik” kavramının ortaya çıkarılması ile birlikte, sosyal açıdan onay kazanmanın ve beğenilmenin kişiler için ne kadar önemli olduğu araştırılmaya başlanmıştır. Geliştirdikleri ölçek ile sosyal onay ihtiyacının yüksek olduğu kişiler daha az özgür fakat daha yüksek motivasyonlu olarak tespit edilmiştir.

Sosyal onay ihtiyacı kimi araştırmacılar tarafından takdir ve onaylanma arzusu olarak tanımlanmıştır. Jones (1969) tarafından gerçekleştirilen tanımda ise sosyal onay ihtiyacı, bireylerin kendileri için önemli gördükleri kişiler tarafından sevilmesinin, beğenilmesinin, takdir edilip onaylanmasının büyük bir ihtiyaç ve gereklilik olarak görülmesi olarak ifade edilmiştir (Jones, 1969). Bazı araştırmacılar tarafından ise sosyal onay ihtiyacının bir motivasyon kaynağı olduğu savunulmuştur. Kişi davranışlarının onaylanma ve hayranlık uyandırma ile motive olduğu belirtilmiştir (Leite ve Beretvas, 2005).

Crowne ve Marlowe tarafından yapılan tanımda ise sosyal onayın güç ihtiyacı ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Crowne ve Marlowe, 1960, s. 352).

1.1.1.2.İhtiyaç Kuramları ve Sosyal İhtiyaç

1.1.1.2.1. İhtiyaçlar Kuramı

Davranışları ortaya çıkaran, yönlendiren ve sürdürebilirliğini sağlayan etmenlerin neler olduğu özellikle, motivasyon kuramları içerisinde oldukça araştırılan konulardan biri olmuştur. İhtiyaç, dürtü, denge sağlama, uyarılma, duygular, istekler, amaç ve değerler bu araştırmalar ışığında ortaya çıkan kavramlar olmuştur (Öğülmüş, 2004). Kişilerde gerginliğin artmasına ve harekete geçilmesine neden olan ihtiyaç, genellikle organizma içerisinde yaşanan bir eksiklik sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Kişilerde hareketliliği tetikleyen ihtiyaçların neler olduğu ile ilgili birbirinden farklı çok sayıda tanım bulunmaktadır.

Murray, Maslow ve McClelland gibi kuramcılar tarafından ortaya çıkarılan kuramlarda sosyal onaya ilişkin direkt veya dolaylı tanımlamalara yer verilmiştir.

(a) Murray ve İhtiyaçlar Kuramı

Murray tarafından insanların doğuştan fizyolojik eksiklikler ile dünyaya geldiği belirtilmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi konusunda insanı harekete geçiren içsel bir

güç olduğunu savunan ilk kuramcı olan Murray, ihtiyaçların fizyolojik temelleri üzerine düşünmüştür. İçlerinde, başarı, yaklaşma, üstünlük, savunma, düzen, cinsellik gibi yirmi tane ihtiyacın bulunduğu bir liste düzenleyen Murray, bu ihtiyaçların her insanda farklı şiddette gerçekleşeceğini savunmuştur. İnsanların hayatları boyunca tüm bu ihtiyaçları giderebileceği gibi bu ihtiyaçlardan bir kısmının hiç deneyimlenmeyeceği de belirtilmiştir. Murray kuramında yaklaşma ve gösteriş ihtiyaçları içerisinde sosyal onay ihtiyacına da yer verilmiştir. Yaklaşma ihtiyacı başka kişiler ile ortak iş gerçekleştirme, bir başkasına bağlanma gibi etkileşimler içerirken, bu ihtiyaca yönelik davranış geliştiren insanların diğer kişiler ile olumlu ilişkiler kuracağı vurgulanmıştır. (Murray, 1938)

Murray kuramı içerisinde sosyal onay ihtiyacı ile ilişkilendirilen bir diğer ihtiyaç ise gösteriş olmuştur. Diğer insanlarda olumlu bir izlenim uyandırma, beğenilme, takdir edilme ve onaylanma gibi istekler gösteriş ihtiyaçları içerisinde ele alınmıştır. Gösteriş ihtiyacı diğer insanlar karşısında olumlu bir izlenim uyandırma hedefi taşıdığı için sosyal onay ihtiyacı ile yakından bağlantılı olarak görülmektedir (Atkinson ve ark., 2002).

(b) Maslow ve İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı

Maslow tarafından ele alınan ve üzerinde çalışmalar gerçekleştirilen ihtiyaç hiyerarşisi kuramına göre kişilerin gereksinimleri altında yatan en önemli neden motivasyondur. Kişilerin davranışlarının nedenlerinin ortaya çıkması gereksinimlerinin ne kadar giderildiği ile ilgilidir. İnsanların kişisel gelişimlerini tamamlamaları da aynı şekilde bu ihtiyaçların giderilmesi ile anlamlı olacaktır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı doğrultusunda kişilerin ihtiyaçlarının giderilmesi kişilerdeki davranışların şekillenmesinde de etkili olacaktır. İnsanların sevmeye, sevilme, beğenilme ve saygı duyulma ihtiyaçlarının giderilmesi ile birlikte kişilerin özgüvenleri artacak ve diğer insanlarla çok daha sağlıklı ilişkiler kuracaklardır (Maslow, 1954).

Sosyal onay ihtiyacı özellikle sevgi, saygı ve aidiyet ihtiyaçları ile paralel özellikler taşımaktadır. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin ortak özelliği tanınma, sosyal konum, bağımlılık, sevmeye ve sevilme, koruma gibi ihtiyaçlarının olmasıdır. Çevresindeki kişiler ile sağlıklı ilişkiler kurma, bir gruba dâhil olma, kabul

edilme, sevilme ve onaylanma ihtiyacına bağlı olarak ortaya çıkan istekler sosyal onay ihtiyacının belirleyicisi olabilmektedir (Yahşi, 2018).

(c) McClelland ve Başarı İhtiyacı Kuramı

McClelland tarafından Murray kuramı baz alınarak başarı, yaklaşma ve otonomi gereksinimleri üzerine çok daha detaylı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Motivasyonun en temel özelliklerinden biri olarak gösterilen başarı, insan davranışlarını etkileyen bir faktördür. Başarma ihtiyacı yüksek olan kişiler, hem kendilerini hem de performanslarını geliştirmeyi ve kapasitelerinin üzerine çıkmayı istemekte ve bunun için davranışlarını da bu doğrultuda değiştirmeye başlamaktadır (McClelland , 1961).

Bir eylemin en iyi şekilde gerçekleştirilmesinin başarı ve ödül ile mümkün olacağını savunan McClelland, ilgili ödüllerin öğretmeden duyulan haz, eleştirilere maruz kalmama ve onay alma şeklinde gerçekleştirebileceğini belirtmiştir. McClelland aynı zamanda kişilerin davranışları üzerinde etkisinin olduğunu savunduğu bir diğer kaynak ise yaklaşma ihtiyacı olmuştur. Yakınlaşma ve sosyal onay ihtiyacı arasında ilişkinin olduğu, en önemli ortak özelliklerinin ise olumlu davranışlarda bulunma güdüsü olduğu ifade edilmiştir (Sosik ve Dinger, 2007, s. 134-153).

1.1.1.2.2.Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Diğer Değişkenler

Sosyal onay ihtiyacının diğer değişkenler ile arasındaki ilişkinin ölçüldüğü çalışmaların incelenmesi sonucunda bu değişkenlerin, sosyal kaygı, mükemmeliyetçilik, benlik kurguları ve mutluluk kavramları çevresinde yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Sosyal kaygı, diğer insanlar üzerinde olumsuz bir intiba bırakma, gülünç duruma düşecek davranışlarda bulunma, alay edilme veya aşağılanma gibi korkuları içinde barındıran bir gerginlik durumunu ifade etmektedir (Antony, 2009). Sosyal kaygı taşıyan kişilerin ortak özelliği olumsuz değerlendirmelerden korkması şeklinde tespit edilmiştir. Bu tür kişilerde taşıdıkları kaygı nedeniyle onaylanma isteği çok daha yüksek orandadır. Onaylanma ihtiyacı yüksek olan kişiler ise çevresindeki kişilerin fikirleri doğrultusunda davranışlarını şekillendirmektedir. Çevrelerindeki insanların isteklerine göre hareket etmeye çalışan kişilerin, kendilerinden beklentileri de aynı oranda yüksek olmaktadır. Kişilerin kendilerinden beklentilerinin bu kadar yüksek olması bir eylemi gerçekleştirememeleri durumunda kişilerde ortaya çıkan kaygı, mükemmeliyetçiliği

doğurmaktadır. Mükemmeliyetçilik ise olumsuz değerlendirilme korkusu ile birebir ilişkili bir kavramdır. Çevresindeki kişilerin yargılarını önemseyen, onların fikirleri ve düşünceleri ile hayatına yön veren kişilerde sosyal onay ihtiyacı da aynı oranda yükselmektedir (Başkurt, 2020).

Sosyal onay ihtiyacının ilişkilendirildiği bir diğer değişken ise mutluluk olarak kabul edilmiştir. Murray tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucuna göre bireylerin mutlu olması, etrafındaki kişiler tarafından onaylanması ile doğru orantılıdır. Kişilerin çevreleri tarafından onaylanmaması, takdir edilmemesinin mutsuzluk hissinin ortaya çıkmasına neden olacağı görüşü savunulmuştur (Karaşar ve Ögülmüş, 2016).

1.1.2.Psikolojik İyi Oluş

1.1.2.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Günlük yaşam içerisinde mutluluk kavramı, öznel iyi oluş ile kişinin kendi yaşamını değerlendirmesi olarak ifade edilmektedir. Öznel iyi oluş en basit tanımıyla bireylerin kendi hayatlarını değerlendirme yolu olarak açıklanmaktadır (Cenkseven, 2004).

Psikolojik iyi oluş ise hayatta karşılaşılan ve hayatın anlamlandırılmasını, kişisel gelişimin tamamlanmasını ve sağlıklı ilişkilerin kurulması gibi varoluşsal ihtiyaçların yönetilmesi olarak tanımlanmaktadır. Pozitif psikoloji literatürüne Ryff tarafından dâhil edilen psikolojik iyi oluş kavramı yine Ryff tarafından kişinin var olan kapasitesinin ortaya çıkarılması ve mükemmele ulaşma azmi olarak ifade edilmiştir. Psikolojik iyi oluş, bireyin kendini olumlu olarak algılaması, sınırlarını bilmesi ve kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendi ile barışık olması, çevresindeki diğer kişiler ile olumlu ilişkiler kurması, kendi gereksinimlerini ve isteklerini karşılayabilecek nitelikte olması, özgür ve bağımsız bir şekilde hareket edebilmesi, hayatında bir amaç belirlemesi ve bu amaca ulaşma doğrultusunda çaba sarf etmesi, kendi potansiyelinin farkında olması ve potansiyelinin üzerine çıkabilmek için kendini geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik iyi oluş kişileri kendi benlikleri ile barışık ve uyum içinde yaşamaya davet etmektedir (Ryff, 1995).

Kişinin hayatında karşılaştığı varoluşsal meydan okumaları yönetebilme becerisi olarak tanımlanan psikolojik iyi oluşa ilişkin ölçek Diener ve arkadaşları tarafından

mevcut ölçümlemlerini tamamlayıcı ve psikolojik iyi oluşu ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğe ait Türkçeye uyarlama çalışması da Telef (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir.

1.1.2.2. Psikolojik İyi Oluş Kuramları

Çalışmanın bu bölümünde psikolojik iyi oluş ile ilişkilendirilen kuramlar ele alınmıştır. Sırasıyla bu kuramlar, öz belirleme, varoluşsal, psikodinamik ve bireysel psikoloji kuramları olarak açıklanmıştır.

(a) Öz Belirleme Kuramı

Öz belirleme kuramı, kişinin kendi benliğini gerçekleştirmesinin yanında aynı zamanda iyi oluş haline farklı bir boyutta kazandırmaktadır. Bu kurama göre kişinin özgürlük, ilişki ve yeterlik olmak üzere temelde üç ihtiyacından söz edilmektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesi ve tatmine ulaşılması ile birlikte psikolojik iyi oluş hali elde edilmektedir. Fakat bu ihtiyaçların bir tanesinin bile karşılanamaması durumunda psikolojik iyi oluştan bahsetmek mümkün değildir (Ryan ve Deci, 2000, s. 98).

Ryan, Huta ve Deci (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise öz belirleme kuramı dahilinde psikolojik iyi oluş dört motivasyon kavramı ile açıklanmıştır. Bu kavramlar;

- Kişinin kişisel gelişim, toplum ve sağlık gibi içsel hedefler peşinden gitmesi,
- Özgür ve bağımsız bir şekilde davranabilmesi,
- Farkındalık duygusu ile hareket etmesi,
- Psikolojik ihtiyaçlarını giderebilecek şekilde davranmasıdır.

(b) Varoluşsal Kuram

Varoluşsal kuramın gelişmesine katkı sağlayan en önemli isimlerden biri olan Eric Fromm (1995), insan varoluşunun ve özgürlüğün birbirinden ayrılmayacak iki kavram olduğunu savunmuştur. (Farabi, 1993) tarafından ise kişinin hayattaki varoluş amacı mutluluk olarak görülmektedir. Farabi (1993)'ye göre mutluluk günlük hayattakinden farklı olarak metafiziki bir şekilde nitelendirilmiş ve mutluluğu; “insan nefsinin maddeye muhtaç olmayacak şekilde varlıkta yetkinliğe ulaşması” olarak tanımlamıştır.

Varoluşsal kuram tarafından öne sürülen düşünceye göre psikolojik açıdan sağlıklı kabul edilmek, otantik bir şekilde yaşam sürmeyi, kişi olarak yaşadığımız ve

çevremizde olan durumların farkında olmayı ve bunları kabul etmeyi gerektirmektedir (Murdock, 2009). Bu kuramın savunduğu düşünceye göre psikolojik iyi oluş, üç olgun mutluluk tipinden biri olarak kabul edilmektedir. Psikolojik iyi oluşa ilişkin savunulan bu düşünce Aristo'nun erdemleri dışı vurum bakış açısı ile aynı doğrultudadır. Kronik mutluluk bireylerin manevi hediyelerinin en büyüğüdür. Mutluluk bireyin kabiliyetine ve acı çektiği zamanlarda bile ortaya koyduğu tepkiler ile bağlantılıdır (Hefferon ve Boniwell, 2014).

(c)Psikodinamik Kuram

Psikoanalitik kuramcılardan biri olan Freud tarafından savunulan düşünceye göre kişide güçlü olan benlik (ego), alt benlik ve üst benliğin söz hakkını elinden almaktadır. Freud, psikolojik olarak sağlıklı kabul edilen bir kişinin bastırılmış duyguları ve bilinç dışı hareketlerinin az olduğunu söyler. Bu nedenle psikanalizde amaç kişiyi daha sağlıklı hale getirmek için bilinç dışı bastırmaların en aza indirmesinin sağlanmasıdır. Freud'a göre psikolojik açıdan sağlıklı kabul edilen kişi sevmeye ve çalışma konularında başarılıdır (Onur, 2006).

İnsanların çocukluk yaşantılarıyla beraber duygu, düşünce ve davranışları altında yatan psikolojik güçlerdir. İç çatışmalar psikodinamiğin varlığına işaret etmektedir. Psikanalitik görüş, rüyalar, bilinç, fantezi, arzular gibi konular üzerinde çalışmalar sürdüren Freud, insanın dünyaya geldiği an itibarıyla çevresi ile farklı etkileşim içinde olduğu düşüncesini savunarak çevrenin bilinç ötesinde yarattığı etkileri incelemek için psikodinamik çalışmalara yoğunlaşmıştır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2018). Freud'a göre sanatçının psikodinamik süreci yaratım sürecini doğrudan etkilemektedir. Hayatın birey üzerindeki etkilerin meydana getirdiği zihinsel yapı, yaratma sürecindeki imgeye dönüşerek şekil almaktadır (Freud, 2016).

(d)Kişisel Psikoloji

Bireysel psikolojinin savunduğu en önemli düşünce psikolojik açıdan sağlıklı kabul edilen bireylerin gelişmiş bir sosyal ilgiye sahip olmasıdır. Yaşam içerisinde hem kendinin hem de diğer kişilerin amaçlarını ve çıkarlarını koruyan duygu ve düşünceye sahip bu insanlar sağlıklı bireyler olarak kabul edilmektedir. Bireysel psikolojinin savunucularından olan Adler, sağlıklı insan hayatı için üç ana gereklilikten bahsetmiştir. Bu gereklilikler; toplum gelişimine katkı sağlamak, kendine karşı cinsten bir partner seçmek ve sosyal yönden faydalı bir iş yapmaktır (Murdock, 2009).

1.1.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

1.1.3.1.Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Sosyal kaygı altında ortaya çıkan olumsuz değerlendirilme korkusu, kişilerin etrafındaki insanlar tarafından sürekli olumsuz değerlendirilmesi, aşağılanması, komik duruma düşmesi düşüncesi ile hareket etmesi anlamına gelmektedir. Sosyal fobi olarak da tanımlanan bu duruma sahip kişilerin en belirgin özelliği, başka insanların onu acımasızca eleştireceği, kişinin rezil olacağı konusunda aşırı ve sürekli bir korku yaşaması durumu olarak ifade edilmektedir (Dilbaz, 1998).

Yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan birçok tanımda üzerinde durulan nokta kişilerin doğuştan sosyal varlıklar olması fakat bazı kişilerin bu sosyalliği istemesine rağmen gerçekleştirme esnasında büyük kaygılar yaşamasıdır. Bireyler toplum içerisinde çeşitli durumlarda sosyal kaygılar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Duyulan bu kaygıların süresi ve şiddeti kişiden kişiye veya maruz kalınan eyleme göre farklılık gösterebilmektedir. Bir sohbet başlatmak, iş görüşmesine gitmek, karşı cinsten biri ile ilk randevu, kalabalık bir topluluk önünde konuşma yapma gibi durumlar günlük yaşam içerisinde kaygıyı tetikleyen durumlar arasında gösterilmektedir (Cankardaş, 2019).

Kişilerin ilgiyi üzerlerine çekmeleri ve tüm bakışların kendilerinde olduğu düşüncesi onları etkisi altına alarak pasifleştirmektedir. Olumsuz değerlendirilmekten korkan kimseler kendi yaşadıkları olumsuz deneyimleri içlerinde oldukça büyüttükleri için dışarıdan da bu tepkileri alacağı düşüncesine kapılırlar. Olumsuz değerlendirme korkusu taşıyan bireyler yaşamlarının her evresinde bu sosyal kaygı ile mücadele etmek durumunda kalmaktadır. Öyle ki aile içerisinde başlayan bu korku kişinin okul hayatını, mesleki kariyerini ve ileride kuracağı aile hayatını da olumsuz etkileyecektir. Sosyal fobisi olan insanlar diğer kişiler tarafından olumsuz değerlendirilme korkusunu abartılı olarak yaşamaktadır (Çetin, İlhan ve Yılmaz, 2014).

Sosyal açıdan anksiyete bozukluğunun temelinde olumsuz değerlendirilme korkusu yatmaktadır. Bu korkuyu ve kaygıyı taşıyan kişiler diğer insanlar tarafından sürekli incelendiklerini, kendilerini göstermeleri gereken ortamlarda rezil olacaklarını düşünmektedirler. Beck tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda ilk kez değerlendirilme kaygısı olarak ele alınan bu durum, kişilerin kendilerini diğer insanlara

kabul ettirebilme konusunda yetersiz hissetmeleri veya çevreleri tarafından onlara bu düşüncenin lanse edilmesi sonucu ortaya çıktığı savunulmuştur (Beck, 2005).

Leary tarafından kişilerin başkaları tarafından kötü ve düşmanca eleştirilmesi konusunda sürekli korku ve endişe duyması olarak tanımlanan olumsuz değerlendirilme korkusunun değerlendirilmesine ilişkin ilk ölçek yine Leary (1983) tarafından gerçekleştirilmiştir. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ile amaçlanan kişinin başkaları tarafından olumsuz veya kötü şekilde değerlendirilmesine karşı toleransını ölçmektir. Korku ve endişe ifadeleri açısından 12 madde içeren ölçek, 5'li Likert tipi ile geliştirilmiştir (Özgüngör, 2006).

Kişilerin kendilerinin olumsuz değerlendirilmesinden en çok kaçındığı dönem ergenlik dönemi olarak kabul edilmiştir. Ergenlik dönemi kişilerin kendi bilişsel sorgulamalarının gerçekleştiği, çevresindeki bireylerin düşüncelerinin önemsendiği ve davranışlarını bu doğrultuda şekillendirdikleri bir dönemdir (Erkan, Çam ve Güçray, 2002).

1.1.3.2.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Öğrencilik Dönemi

Yapı itibarıyla sosyal varlık olarak tanımlanan insanlar doğdukları andan itibaren çevreleriyle etkileşim içerisinde olmaya başlamaktadır. Aile içerisinde başlayan bu etkileşim kişinin okul ortamına başlaması ile giderek genişlemektedir. İnsan davranışları psikolojinin temel araştırma konularından biri de olsa yapılan araştırmalarda bu davranışların çevre ile bağlantılı olarak değişim gösterebildiği ve şekillenebildiği kabul edilmiştir. Çevrenin insan davranışları üzerinde yönlendirici bir etkisinin olduğu, kişinin çevresinden etkilendiği aynı zamanda çevresini de etkilediği düşüncesi kabul edilmiştir (Dilekmen ve Ada, 2005, s. 114).

Kreş döneminin dâhil edilmediği bir eğitim sisteminden yola çıkarak insanların 6 yaşında örgün eğitim hayatına başladığı bilinmektedir. Bu döneme kadar kendileri tarafından güvenli bölge olarak kabul edilen “ev” den uzaklaşılması ile aile ile sınırlı kalan iletişim ve etkileşim alanı bir anda genişlemeye başlamaktadır. Bu zamana kadar kendini ispat etme, onay alma, takdir ve beğeni görme gibi bilişsel ihtiyaçlar aile dışında da giderilmeye çalışılmaktadır. (Özbey, 2019). İlköğretim çağı aile içerisinde görülen ve maruz kalınan davranış şekillerinin yansıdığı bir ortam olmakla birlikte çocuğun aile içerisinde bastırılması, söz verilmemesi, kendini anlatmasına müsaade

edilmemesi, dinlenmemesi, yanlışları sert bir dil ile yüzüne vurulması sosyal ortamlarda çocuğun çekingенliğinin artmasına ve utanmasına neden olacaktır (Gültekin, 2019). Aile içerisinde başlayan olumsuz değерlendirmenin izleri ileriki yaşlarda çocuğun sosyal kaygı duymasına sebep olabilmektedir. İlköğretimi takip eden ortaöğretim dönemi ise psikoloji alanında özellikle fırtına ve stresli bir dönem olarak kabul edilen ergenlik evresini de içermektedir.

Ericson, kimlik keşfinin yönü ve zamanlaması olarak iki bileşen üzerinde yoğunlaşmıştır (Marcia, 1993). Kimlik keşfinin yönü ve değışim zamanı, değışimin şekli ve zamanlaması bu çalışmaların odak noktası olmuştur (Erikson, 1968). Arnett tarafından da Erikson gibi kimlik keşfi konusu üzerine denemeler gerçekleştirilmiştir. Fakat Arnett ergenin dünya görüşü, iş ve aşk olarak üç temel denemelerde bulunarak kimlik keşfinin ergenliğin bitmesi ile sona ermediğini, “beliren yetişkinlik” döneminde kimlik keşfinin daha da yoğunlaştığını ileri sürmüştür (Arnett, 2000). Marcia tarafından ise kimlik statüsü kavramı ortaya çıkarılarak adanmışlık ve keşif boyutlarının varlık veya hiçliğine göre kimlik statülerini tanımlamıştır. Marcia tarafından kimlik keşfi statü ile sonlandırılmakta ve statüler arası geçiş kabul edilmektedir. Dağınık kimlik, ipotekli kimlik, başarılı kimlik ve moratoryum olmak üzere dört kimlik statüsünden bahseden Marcia, dağınık kimlikte kimlik konuları ile ilgilenme; ipotekli kimlikte kimlik şekillenmesi ve mevcut yapıya uyum; moratoryum da ise benlik için güçlü bir arayışı; başarılı kimlikte farklı parçaları içeren tutarlı bir kimlik oluşturmayı tanımlamıştır (Marcia, 1993). Berzonsky, kimlik gelişiminde bilişsel öğelere yoğunlaşmış ve yeni bir kavram olarak kimlik stilleri yaklaşımını ileri sürmüştür. Bilgi yönelimli, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli olmak üzere üç kimlik stili öneren Berzonsky tarafından bilgi yönelimli kişilerin birden fazla alternatifi göz önünde bulundurduğunu; norm yönelimli kişilerin toplum ve aile beklentilerine uyma eğilimi gösterdiğini; kaçınma yönelimli kişilerin ise kimlik ile ilgili kararlardan kaçmayı tercih ettikleri belirtilmiştir (Berzonsky, 1992).

Ortaöğretim dönemi sosyal kaygının başlangıcı olarak da kabul edilmektedir. Bu dönemde yaşanan karmaşaların daha çok sosyal- duygusal gelişim alanı ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Bilge ve Kelecioğlu, 2008). Bu dönemde kişi kimlik karmaşası yaşamakta, hem fiziksel hem de zihinsel açıdan önemli gelişimsel ilerlemeler kaydetmektedir. Bu dönemde öğrencilerin olumsuz değерlendirilme korkusu çok daha

yüksek seviyede gözlemlenmektedir. Bu dönemde öğrenciler başka insanların oldukça fazla şekilde etkisinde kalmakta, onların kendileri hakkında ne düşündüğü ile yakından ilgilenmekte, sevilip beğenilme arzusu taşımakta ve çevresi tarafından kabul edilme isteği duymaktadır. Bir grup içerisinde dışlanmak, sınıf önünde küçük duruma düşürülmek, sosyal kaygı taşıyan kişiler için tüm ergenlik dönemi içerisinde öğrencinin atlatabileceği travmalara yol açabilmektedir (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011).

Sosyal kaygının veya olumsuz değerlendirme korkusunun başlangıç yaşı, yaygınlığı ve etkiledikleri alanlar göz önünde bulundurulduğunda ergenlik döneminde yaşanan bu kaygı ve korkuların ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kritik dönemde ergeni anlamak ve ona yardımcı olmak gerçek olmayan düşünce ve tutumlarından onu alıkoyacaktır (Dilekmen ve Ada, 2005).

1.2. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilgili daha önce gerçekleştirilen araştırmalar ele alınmıştır.

1.2.1.Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar hem yurtiçinde hem de yurt dışında oldukça fazladır. Çalışmanın bu bölümünde konu ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar ve bulguları ele alınmıştır.

Erözkan (2004) tarafından üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıklarını ve reddedilme duyarlılıklarını birçok farklı demografik değişkene göre incelemiştir. 340 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleşen araştırma sonucunda kişilerarası duyarlılık ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizinde, sosyal onay ihtiyacının reddedilme duyarlılığı ile pozitif ve orta düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Erözkan (2005) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada 320 kişiden oluşan üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyonu yaşa, cinsiyete, sosyo-ekonomik düzeye ve yaşadıkları yere göre karşılaştırılması yapılmıştır. Kişilerarası duyarlılığın alt boyutlarından çekingenlik, kırılgan iç benlik, ayrılma kaygısı ve kişilerarası farkındalıkla onaylanma ihtiyacı arasında pozitif ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Sosik ve Dinger (2007) tarafından gerçekleştirilen ve liderlerin kişilik özellikleri ile liderlik stilleri ve vizyonları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan araştırmada katıldıkları 14 haftalık liderlik gelişim kursunu tamamlamış olan altı endüstri dalından 180 işletme yöneticisi kursun ikinci haftasında sosyal onay ihtiyaçları, kendilerini ayarlama ve sosyal güç ihtiyaçları ile ilgili bireysel geri bildirimlerde bulunmuştur. 809 alt kademe çalışanı da kursun üçüncü haftasında yöneticilerinin liderlik stillerini değerlendirmişlerdir. Kurs tamamlandığında, yöneticiler vizyonlarını yazmışlardır. Araştırma sonuçları, liderlerin sosyal onay, kendini ayarlama ve sosyal güç ihtiyaçlarının bu ilişkileri ortaya çıkmıştır.

Önem (2010) tarafından 509 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen ve üniversite öğrencilerinde öfkeyi ve öfkeyi ifade etme biçimlerini akılcı olmayan inançlar ile cinsiyet ve yaşa göre inceleme amacı güden araştırma sonucunda onay ihtiyacının sürekli öfke biçimindeki varyansın %8'ini açıkladığı, öfkeyi dışa vurmanın varyansın %4'ünü açıkladığı ve öfkeyi içte tutmanın %6'sını açıkladığı bulunmuştur.

Huta ve Hawley (2010) tarafından 241 normal ve 54 ayakta tedavi edilen depresyon teşhisi konmuş kişiler üzerinde gerçekleştirilen çalışmada onay ihtiyacı depresyon teşhisi konmuş kişilerde mutluluk, şükür, bağışlanma gibi duygular ile negatif yönlü bir ilişki içindeyken normal bireylerde yaşam doyumu, benlik saygısı, yaşama gücü, heyecan gibi duygular ile negatif yönlü olduğu gözlemlenmiştir.

Yaka (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırma depresyon, anksiyete, madde bağımlılığı ve yeme bozukluğu tanısı almış 163 ve psikiyatrik tanı almış 195 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Young Şema Ölçeği Kısa Formu'nun onay arayıcılık alt boyutuyla Kısa Semptom Envanteri ile kaygılı, güvenli ve kaçınan bağlanma arasında pozitif düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Onay arayıcılık ile Öz-liderlik ölçeği arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Ceylan (2011) tarafından 395 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların sosyal kaygıyı yordama gücü araştırılmıştır. Araştırmada, erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılığın sosyal kaygının tetikleyicilerinden biri olduğu tespit edilmiştir.

Çolakoglu (2012) tarafından 325 genç yetişkin ile gerçekleştirilen ve kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, kişilerarası ilişkiler ve algılanan ebeveynlik

stilleri arasındaki ilişkileri araştıran çalışma sonucunda onay arayıcılığın medeni duruma göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Young Şema Ölçeği'nin onay arayıcılık alt boyutunun kişilerarası ilişki tarzlarının manipülatif alt boyutunu yordayıcısı olduğu, onay arayıcılıktan alınan puanlar arttıkça manipülatif tarzda artış olduğu gözlemlenmiştir.

Öktem, Turgut ve Tokmak (2013) tarafından beş yıldızlı oteller bünyesinde çalışan 447 kişi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerini ve sosyotropik kişilik özelliğine sahip olan kişileri içsel-dışsal motivasyon bağlamında incelemişlerdir. Araştırma sonucunda onaylanmama kaygısı içsel motivasyonu yordamazken, dışsal motivasyonu pozitif yönde tespit edilmiştir.

Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından gerçekleştirilen üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, benlik kurguları, mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı, mutluluk arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgularda sosyal kaygının, toplulukçu benlik kurgusunun ve kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin sosyal onay ihtiyacını yordadığı bulunmuştur.

Değirmenci ve Demirli (2019) tarafından yapılan bu araştırmada çekirdek ve geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre insanın geniş veya çekirdek aile ortamlarında büyümesi ile sosyal onay ihtiyacı ve benliğin ayrışması arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Karaşar'ın (2020) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinde narsisizm ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacı ile kırılğan narsisizm arasında orta ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Sosyal onay ihtiyacı ile büyükenmeci narsisizm arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

1.2.2.Psikolojik İyi Oluş İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar

Psikolojik iyi oluş ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar hem yurtiçinde hem de yurt dışında oldukça fazladır. Çalışmanın bu bölümünde konu ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar ve bulguları ele alınmıştır.

Ryff (1995) tarafından gerçekleştirilen çalışma, 215 ve 139 kişinin oluşturduğu iki yaşlı yetişkin grubundan meydana gelen örneklem ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişiler hem kavramsal hem de metot olarak birbirinden oldukça değişik olan NEO Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerini doldurmuşlardır. Araştırma sonucuna istinaden kendini kabul etme, çevre üzerine hâkimiyet kurma, hayatın amacı, dışa dönüklük, sorumluluk ve başarılı ilişkiler ve kişisel gelişim ile anlamlı farklılıklar elde edilirken özgürlük ve nevrotizm ile ilişki saptanamamıştır.

Keyes, Shmotkin ve Ryff tarafından (1995) yapılan araştırma ise 25-72 yaş aralığını oluşturan toplamda 3032 örneklem grubu üzerine gerçekleştirilmiştir. Hem öznel hem de psikolojik iyi oluşu; yaş, eğitim seviyesi, nevrotiklik, dışa dönüklük ve dürüstlük değişkenleri açısından inceleyen bu çalışmada veri toplama aracı olarak Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Öznel İyi Oluş Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluşun birbiri ile ilişkili fakat iki ayrı iyi oluş türü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Callahan, Tolman ve Sounders (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırma 13-19 yaş aralığında 190 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Karşı cins partnerinden şiddet gören ergenlerin şiddet mağduriyetlerini ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi ele alan bu araştırma sonucuna göre kız öğrencilere ilişkin demografik değişkenler, aile şiddeti ve sosyal arzu edirlilik kontrol altında tutulduğunda artan sevgili şiddeti, yüksek düzey post travmatik stres bozukluğu ve ayrılma ile yüksek düzeyde ilişkili; erkekler için mağduriyet düzeyi, diğer değişkenler sabit tutulduğunda yüksek düzey anksiyete, depresyon, post travmatik stres ile ilişkili; hem erkekler hem de kadınlar için diğer değişkenleri sabit tutmadan şiddete maruz kalmak düşük yaşam doyumu ile ilişkili bulunmuştur.

Marshall (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışma 17-18 yaş aralığında ilk çalışmada 123 ve sonraki çalışmada 532 kişi olmak üzere toplam 660 genç birey ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma ile ergenlerin sosyal çevresi ile algılanan sorunlarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiş olup çalışma sonucunda aile ve arkadaşlara verilen değerlerin ergenlerin psikolojik iyi oluşu ile telafi edici bir ilişkiden çok katkı sağlayıcı bir ilişkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Cenkseven (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olmalarında dışa dönüklüğün, nevrozizmin, kontrol odağının ve öğrenilmiş çaresizliğin demografik kriterlere göre ne oranda seyrettiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 17-28 yaş aralığında toplam 500 lisans öğrencisinin oluşturduğu bir örneklem seçilmiştir. Araştırma sonucunda nevrozizm, dışa dönüklük, akademik başarıdan algılanan hoşnutluk, öğrenilmiş güçlülük, ebeveyni ve flörtü ile ilişkisinden algılanan hoşnutluk, sosyo-ekonomik statü, cinsiyet, algılanan sağlık durumu, dış kontrol odağı inancı, boş zaman etkinliklerinden algılanan hoşnutluk değişkenlerinin psikolojik iyi oluş ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Brook, Garcia ve Fleming (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çoklu kişiliğin ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 372 üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem seçilmiştir. Araştırma sonucunda kimliklerin uyumlu olduğu durumlarda çok daha yüksek psikolojik iyi oluş durumunun saptandığı tespit edilmiştir.

Gülaçtı (2009) tarafından sosyal beceri eğitimine yönelik programın üniversite öğrencilerinin, sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi konulu araştırmada öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin sosyal becerilerine, öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş durumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal beceri eğitimine katılım göstermiş öğrencilerin genel anlamda psikolojik iyi oluş düzeylerinin katılmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu sonucunda, sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencisi öğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş düzeylerini olumlu etkilediği belirtilmiştir.

Özen (2010) kişisel sorumluluk bağlamında psikolojik ve öznel iyi oluş üzerine yaptığı sosyal psikolojik değerlendirme sonucunda, bireyin psikolojik ve öznel iyi olma halini iyi durumda tutma ve bu durumun sürdürülmesinde yükümlülüğün kişinin kendisine ait olduğunu ve yaşamdaki en temel sorumluluk alanına girdiği kanısına varmıştır.

Sarıcaoğlu (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada psikolojik açıdan iyi oluşun kişilik özellikleri ve öz anlayış değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanarak toplam 636 öğrencinin oluşturduğu bir örneklem seçilmiştir. 405'i kız, 231'i erkek

öğrencilerden oluşan bu örneklem ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda kız ve erkek öğrencilerin psikolojik iyi olmanın diğer kişiler ile olumlu ilişkiler, bireysel gelişim ve yaşam amacı alt boyutlarında kız öğrenciler yönünde farklılaştığı tespit edilmiştir. Değişkenler ve alt boyutları arasındaki ilişkilere bakıldığında psikolojik iyi olmanın tüm alt boyutları ile öz-anlayış arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Meral ve Bahar (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada lise öğrencilerindeki internet bağımlılığının yalnızlık ve psikolojik iyi oluş düzeylerine etkileri araştırılmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda 242 lise öğrencisinde oluşan bir örneklem grubu seçilmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik iyi oluşun internet bağımlılığında olumsuz yönde seyrettiği, yalnızlık hissinde de internet bağımlılığının olumlu yönde seyrettiği tespit edilmiştir.

Deniz, Erus ve Büyükcebeci'nin (2017) yapmış oldukları araştırmada üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalıkları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkide duygusal zekanın etkisi olup olmadığı yönünde bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada bireylerin bilinçli farkındalıklarının artması ile duygusal zekalarının da yükselmesi psikolojik iyi oluş düzeylerini de yükseltebilmektedir.

Söner ve Yılmaz'ın (2018) yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlarda ise sosyal medya bağımlılığının alt boyutlarından çatışma ile psikolojik iyi oluş arasında negatif yönlü bir ilişki bulgulanmıştır.

Günay ve Çelik'in (2019) yaptıkları araştırmada psikolojik iyi oluş ile iyimserlik değişkenlerinin kariyer stresinin üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada psikolojik iyi oluş ile iyimserliğin kariyer stresinin önemli yordayıcıları olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Çiçek ve Almalı'nın (2020) yaptığı araştırmada Covid-19 pandemisinden dolayı yaşanan kaygı sürecinin insanların psikolojik iyi oluş haline etkisi araştırılmıştır. Aynı zamanda araştırmada psikolojik iyi oluş ile pandemik kaygı arasındaki ilişkinin üzerinde duygusal öz-yeterliliğin aracılık rolünün olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlara göre ise pandemik kaygı bireylerin psikolojik iyi oluş hallerini olumsuz etkilemektedir. Duygusal öz-yeterlilik ise bu etkide aracılık rolü üstlenmektedir.

Altop ve Solak'ın (2021) yaptıkları araştırmada düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen ergenlerin psikolojik iyi oluşlarının yüksek sosyo-ekonomik seviyede olan ergenlere karşı hissettikleri duyguların ve ekonomik eşitsizliğe dair inançlarının ilişkisi araştırılmıştır. Yani düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen ergenlerin psikolojik iyi oluşları ile sistemi meşrulaştırıcı inançların, öfke ve hayranlık duyguları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik iyi oluşun sistemi meşrulaştırıcı inançlar arasındaki ilişkisi pozitif yönlü, öfke ve hayranlık duyguları ile negatif yönlü bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

1.2.3.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu İle İlgili Gerçekleştirilen Araştırmalar

Olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal kaygı ile ilgili araştırmalar son yıllarda ilgi çekmeye başlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde hem yurtiçi hem de yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalara yer verilmiştir.

Özgüngör (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 932 ortaokul öğrencisi örneklem olarak seçilmiştir. Gerçekleştirilen araştırmada hedeflenen not yöneliminin öz bilinç ve olumsuz değerlendirilme korkusunun ilişkiler üzerine etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda öğrenciler sınıf ortamını bir performans yarışı olarak algıladıkları ve bu nedenle sınıf ortamında olumsuz değerlendirilme korkularının arttığı bu durumun da öz bilinci yüksek öğrencilerde çok daha yüksek seviyede gözlemlendiği sonucu ortaya çıkarmıştır.

Köydemir (2007) tarafından ODTÜ bünyesinde 497 lisans öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada olumsuz değerlendirilme korkusunun diğer kişiler tarafından belirlenen mükemmeliyetçiliğin utangaçlık ile olumlu; benlik saygısı ve sosyal yeteneklerle ile olumsuz bir ilişki içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. Çevredeki kişiler tarafından belirlenen mükemmellik olgusunun, anne-baba denetiminin, olumsuz değerlendirilme korkusunu olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Totan, Doğan, Sapmaz ve Katmancıoğlu (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 179'u kadın ve 124'ü erkek olmak üzere toplam 303 üniversite öğrencisinin oluşturduğu bir örneklem seçilmiştir. Araştırma ile amaçlanan üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların genel kaygı düzeyleri, sosyal kaçınma, sosyal korku ve olumlu

değerlendirilme korku düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Örneklemin araştırmada verdiği cevaplar neticesinde sosyal kaygı düzeyi yüksek olan kişilerin iyimserlik düzeylerinin de düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çam ve arkadaşları (2010) tarafından 245 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği'nin genç yetişkin grupta geçerlilik ve güvenilirliğini ölçmek ve psikometrik özellikleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda sınırlılıklar dikkate alınarak ölçek içerisinde yer alan 24 maddenin olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçebilecek psikometrik nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Karademir (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı, işiten ve işitme engeli bulunan futbolcuların anne-baba tutumlarını bireylerin algıladığı biçimiyle değerlendirilerek olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve işiten ve işitme engeli bulunan futbolcular arasında karşılaştırma yapmaktır. Araştırmanın örneklemini 380 işiten ve 124 işitme engeli bulunan toplamda 504 futbolcu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda işiten ve işitme engeli bulunan futbolcuların anne baba tutum algılamalarında fark olduğu bunun da kendi anne babalarının işitme engelini kabullenip kabullenmedikleri ile ilgili olduğu ancak sosyal kaygı düzeylerinde fark olmadığı, bunda etkili olan faktörün her iki grubun sosyal yönlerinin spor ile iyileşme gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ömür, Aydın ve Argon'un (2014) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının olumsuz değerlendirilme korkuları ile akademik sahtekarlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının olumsuz değerlendirilme korku düzeyleri ile akademik sahtekarlık düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda akademik sahtekarlık ile demografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu da tespit edilmiştir.

Çelik ve Atilla (2018) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Aynı zamanda bu üç değişkenin demografik değişkenlerle aralarındaki ilişkiyi de açıklamaya çalışmışlardır. Elde edilen bulgulara göre kendini sabotaj ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönlü, kendini sabotaj ile benlik saygısı arasında negatif yönlü, olumsuz değerlendirilme korkusu ile benlik saygısı arasında da negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Savcı ve Aysan'ın (2018) araştırmasında olumsuz değerlendirilme korkusu, kişiler arası yetkinlik, ödül ve ceza, yalnızlığın sosyal medya bağımlılığını yordama gücünü belirlemeye çalışmışlardır. Aynı zamanda ergenlerin sosyal medya kullanan ve kullanmayan şeklinde doğruluk düzeyinde sınıflandırmaya çalışmışlardır. Bulgulara göre olumsuz değerlendirilme korkusu, yalnızlık, kişilerarası yetkinlik, ödül ve cezanın sosyal medya bağımlılığını manidar düzeyde yordadığı bulunmuştur. Aynı zamanda araştırmanın bir başka bulgusu ise kişilerarası yetkinlik, yalnızlık, ödül-ceza, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal medya kullanan ve kullanmayan ergenleri %74 oranında doğru sınıflandırmaktadır. Bu sonuçlar kişilerarası yetkinlik, yalnızlık, ödül-ceza, olumsuz değerlendirilme korkusunun sosyal medya bağımlılığını ve sosyal medya kullanıp kullanmamayı etkilediğini göstermektedir.

Ümmet, İme, Çağlar ve Akyıl'ın (2020) yaptıkları çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin karar verme durumlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimi bakımından incelemişlerdir. Araştırma 365 lise öğrenci grubundan oluşmakta olup ilişkisel tarama metodu uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre olumsuz değerlendirilme korkusu ile karar verme durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Karar verme durumlarının tüm alt boyutlarında olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda olumsuz değerlendirilme korkusunun karar vermenin tüm alt boyutlarında anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ancak başarı yönelimi ile karar verme durumları arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunmamıştır.

Yüksel, Türkücü ve Albayrak'ın (2020) yaptıkları çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusu ile mükemmeliyetçiliğin dolaylı utanmayı yordama gücü incelenmiştir. Araştırma grubu her biri ayrı bölgelerde(Marmara, Ege, Karadeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu) görev yapan 262 öğretmenden oluşmaktadır. Çoklu regresyon analizi yapılarak değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Demografik değişkenler üzerinde ise t testi analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre olumsuz değerlendirilme korkusu ile mükemmeliyetçiliğin dolaylı utanmayı yordama gücü %16 olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda olumsuz değerlendirilme korkusunun dolaylı utanmayı yordama gücü mükemmeliyetçiliğin yordama gücüne göre daha anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca demografik değişkenler açısından elde edilen bulgular ise genç ve orta yetişkinlerin dolaylı utanma

düzeylerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocuk sahibi olan yetişkinlerin çocuk sahibi olmayanlara kıyasla dolaylı utanma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması ile birlikte cinsiyet, okuduğu okul türü, sınıf düzeyi, algılanan gelir düzey, anne-baba eğitim durumu ve algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre incelenmesi amacıyla tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, evreni temsil ettiği düşünülen örneklem üzerine yapılan uygulamalar ile evrenin genel anlamda; tutum, eğilim ve görüşlerin nicel olarak ifade edilmesinin sağlanmasıdır (Creswell, 2013).

Eğitim araştırmaları açısından olayları yahut durumları betimlemenin ötesinde ilişkisel bir bakış açısıyla inceleyen ilişkisel tarama modeli, iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modelidir (Karasar, 2016).

2.2.Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan resmi Ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmekte olan ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise aynı eğitim ve öğretim döneminde evreni temsil etme gücüne sahip olduğu düşünülen Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi (9, 10, 11 ve 12. Sınıf) öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi, evreni oluşturan birimlerin, araştırma konusu ile ilgili özelliklerinin (cinsiyet, yaş, tür vb.) farklı olması durumunda kullanılır. Tabakalı örnekleme yönteminde farklı özellikleri içeren evren, kendi içerisinde bağdaşık tabakalara (alt gruplara alt evrenlere) ayrılır. Evreni oluşturan tabakaların her birinin evren içerisindeki oranları ortaya konulur. Daha sonra örneklem büyüklüğü ‘n’

hesaplanır ve her alt tabakanın evren iesindeki temsil oranlarına göre, örneklem grupları basit ya da sistematik tesadf örnekleme yöntemine göre seçilir (Ural, 2011, s. 40). Araştırmada rneklemi; Mayıs 2021 – Temmuz 2021 tarihleri arasında kendilerine verilen kişisel bilgi formu ve ölçekleri doldurmayı kabul eden; Fen Lisesi 163 (%27,3), Anadolu Lisesi 278 (%46,6) ve Meslek Lisesi 155 (%26) ğrenci olmak üzere toplamda; 251'i kız, 345'i erkek 596 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma için Gümüşhane Valiliğ'nden ölçekleri uygulamak adına gerekli izinler alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada dört tür veri toplama aracı kullanılacaktır. Bu veri toplama araçları: demografik bilgilerini tespit etmeyi amaçlayan soruların yer aldığı Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Onay İhtiyacı leğ (SOİ), Psikolojik İyi Oluş leğ (PİO), Olumsuz Değeriendirme Korkusu leğinden (ODKÖ) oluşmaktadır.

Araştırmalarda Cronbach alfa, iç tutarlılığın bir ölçüsüdür; başka bir söylemle bir grup öğenin, grupla ne kadar yakından alakalı olduğudur. Ölçek güvenilirliğinin bir ölçüsü olarak kabul edilir. Alpha, bir testin veya leğn iç tutarlılığının bir ölçüsü sağlamak için 1951'de Lee Cronbach tarafından geliştirilmiştir. 0 ile 1 arasında bir sayı olarak ifade edilir. İç tutarlılık, bir testteki tüm öğelerin aynı kavramı veya yapıyı lme derecesini tanımlar ve dolayısıyla test içindeki öğelerin birbirleriyle ilişkili olduğuna bağlıdır (Cronbach, L. J. (1951).

Alfa katsayısı korelasyon katsayısı gibi yorumlanabilir ve 0 ile 1 arasında değerler alır. Alfa katsayısı;

- 0,80-1,00 arasında ise; Geliştirilen test (lek) yüksek güvenirliğe sahiptir.
- 0,60-0,80 arasında ise; Geliştirilen test oldukça güvenilirdir.
- 0,40-0,60 arasında ise; Geliştirilen testin gvenirliğ düşüktür.
- 0,00-0,40 arasında ise; Geliştirilen test güvenilir değildir.

Tablo 2. 1 : Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	n
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	,857	9
Sosyal Geri Çekilme	,827	8
Olumlu İzlenim Bırakma	,841	8
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	,925	25
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	,784	8
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	,794	11

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri değerlendirildiğinde; ölçek ve alt boyutlarının tamamı yüksek derecede güvenilir olarak belirlenmiştir.

2.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form ile katılımcıların cinsiyet, okuduğu lise, sınıf düzeyi, algılanan gelir düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve algılanan anne-baba tutumu değişkenlerine göre ilişkin sorular yöneltilmiştir.

2.3.2..Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Karaşar ve Öğülmüş (2014) tarafından bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacı ile geliştirilen özgün bir ölçektir. Ölçek 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Tamamen Katılıyorum) olacak şekilde 5’li likert tipinde bir ölçektir. Ölçek başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma olmak üzere 3 faktörde toplanmış 25 maddeden oluşmaktadır ve maddelerin faktörlere dağılımı şu şekildedir:

F1: Başkalarının yargılarına duyarlılık: 3,7,9,12,16,19,22,23,24

F2: Sosyal geri çekilme: 10,14,15,17,18,20,21,25

F3: Olumlu izlenim bırakma: 1,2,4,5,6,8,11,13

Ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 125 arasında değişmek ile birlikte ölçeğin ters puanlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayısı başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutu için .83, sosyal geri çekilme alt boyutu için .80, olumlu izlenim bırakma alt boyutu için .80 bulunmuştur. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliğini sağlamak için “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu”

kullanılmıştır ve iki ölçek arasında .79 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin ön test-son test güvenirliğine de bakılmış ve 15 gün arayla yapılan uygulamalar sonucu .90 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ölçeğin bu araştırmada yer alan çalışma grubu için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

2.3.3.Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ)

Bu çalışmada Diener ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye de Telef (2013) tarafından çevrilen Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği sekiz maddeden oluşmaktadır ve derecelendirme yedili likert tarzda oluşturulmuştur. Ölçek; Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Biraz Katılmıyorum (3), Kararsızım (4), Biraz Katılıyorum (5), Katılıyorum (6), Kesinlikle Katılıyorum (7), şeklinde derecelendirilmektedir. Maddelerin tamamı olumlu şekilde açıklanmıştır. Puanlar minimum 8 (tüm maddelere kesinlikle katılmıyorum cevabı verilirse) ile maximum 56 (tüm maddelere kesinlikle katılıyorum cevabı verilirse) arasında değişmektedir ve ölçekten yüksek puan alan kişinin psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Yapılan geçerlilik çalışması neticesinde ölçeğin tek faktörden oluştuğu belirlenmiş, toplam varyans değeri ise % 53 olarak bulunmuştur. Ölçek maddelerinin faktör yükleri incelendiğinde .61-.77 aralığında farklılaştığı görülmüştür. Psikolojik iyi oluş ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının .87 ile .96, test-tekrar test güvenirliğinin ise .78 ile .97 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca, ölçeğin iç tutarlık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır (Telef, 2013). Ölçeğin Güvenirlik çalışması için Cronbach's Alpha değerine bakılmış; Cronbach Alfa (α) iç tutarlık katsayısı .87 bulunmuştur. α güvenirlik katsayısının .60 ve üzeri değerde alması, ölçek güvenirliğinin bir göstergesidir (Kalaycı 2010).

2.3.4.Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği (ODKÖ)

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu-ODKÖ (The Brief Fear of Negative Evaluation Scale-BFNE) Leary (1983) tarafından bireyin olumsuz değerlendirilme kaygısını ölçmek amacıyla geliştirilen, 5'li Likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir. ODKÖ, korku ve kaygı ifadelerini içeren, maddelerin

bireylere hiç uygun değil ise 1 puan, uygun değil ise 2 puan, biraz uygun ise 3 puan, uygun ise 4 puan, tamamen uygun ise 5 puan alacak şekilde puanlandığı, 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 8 maddesi olumsuz değerlendirilmeyle ilgili korku ve endişe içeren ifadelerden, geriye kalan 4 madde ise olumsuz değerlendirilmeyle ilgili korku ve endişelerin olmadığı ve tersten puanlanan ifadelerden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışmasını ise Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) yapmıştır. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ) olarak adlandırılan ölçme aracının geçerliliği ve güvenirliği ile ilgili değerler belirlenmiştir. Ayrıca ODKÖ'nün madde analizi ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılarak dördüncü maddenin (Bir kişinin üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığımla ilgili olarak nadiren endişelenirim) madde toplam korelasyonu değerinin (-.03) ve faktör analizi sonucu faktör yükünün kabul edilebilir düzeyde olmadığı bulunmuş ve bu madde ölçekten çıkarılarak yapılan bütün analizler tekrar edilmiştir. Sonuç olarak ODKÖ, Leary tarafından geliştirilen 12 maddelik özgün formundan farklı olarak 11 maddelik bir ölçme aracı haline gelmiştir (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010). Ölçeği oluşturan maddelerin bu çalışmanın verileri için iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmış ve bu değer .86 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmadaki katılımcılar Gümüşhane ilindeki ortaöğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcılara araştırmanın tanıtılması, araştırma amacının açıklanması, kişisel bilgi formu ve ölçeklere katılımın tamamen gönüllük esasına dayalı olduğuna yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmaya Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan resmi Ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmekte olan öğrenciler dâhil edilmiştir. Katılımcılar internet üzerinden bilgilendirilmiş onam formunu onaylayarak anketleri internet aracılığıyla doldurmuştur. Ölçeklerin doldurulması ortalama 10 dakika sürmüştür. Uygulamanın sürecinde katılımcılara herhangi bir zaman sınırlandırılması getirilmemiştir. Katılımcılar uygulama sonrasında bilgilendirilmiş olup, ileride araştırmaya dair sormak istedikleri sorular için araştırmacıya ulaşabilmeleri adına, araştırmacının iletişim bilgileri katılımcılarla paylaşılmıştır.

2.5.Verilerin Analizi

Araştırmaya katılanlara ait; demografik ve anne-babaya ait verilere dair değişkenlere frekans analizi uygulanmıştır. Sonuçlar n ve % olarak tablolarda verilmiştir. Sonrasında, araştırmada kullanılan Psikolojik İyi Oluş, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Sosyal Onay İhtiyacı ölçeğine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Psikolojik iyi oluş, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Sosyal Onay İhtiyacı ve alt boyutlarının demografik verilere ve anne-baba tutumuna göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, öncelikle verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Normal dağılıma uyan verilerin; analizi için ikili karşılaştırmalarda Bağımsız Örneklem T testi, iki veya daha fazla değişkenin karşılaştırılmasında ise; One-way ANOVA kullanılmıştır. Anlamlı çıkan analizlerde hangi gruplar arasında fark olduğunun belirlenmesi için, Levene Test sonuçlarına göre Games-Howell (varyansların homojen olmadığı durumlarda), Horeberg GT2 ve Gabriel (varyansların homojen olduğu durumlarda) post hoc analizleri uygulanmıştır. Çalışmada kabul edilen anlamlılık sınır oranı 0.05'tir. Araştırmanın analizinde SPSS v25 istatistik programı kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde; araştırmaya katılanların ilk olarak demografik verileri ve anne-babalarına ait verilerin dağılımı “n” ve “%” olarak tablolarda sunulmuştur. Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirme ölçeklerine ait ifadeler verilen yanıtlar değerlendirilmiştir. Sonrasında demografik verilere göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirme Korkusu puanları arasındaki fark incelenmiştir. En son bölümde ise; Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirme Korkusu arasındaki ilişki değerlendirilmiş, Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik İyi Oluşun, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.

3.1.Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Değerlendirilmesi

Tablo 3. 1 : Araştırmaya Katılanların Demografik Verilerinin Dağılımı

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Cinsiyetiniz	Erkek	251	42,1
	Kız	345	57,9
Okulunuz	Anadolu L.	278	46,6
	Fen L.	163	27,3
	Meslek L.	155	26,0
Sınıfınız	9. sınıf	224	37,6
	10. sınıf	116	19,5
	11. sınıf	132	22,1
	12. sınıf	124	20,8
Gelir Düzeyi	Düşük	78	13,1
	Orta	483	81,0
	Yüksek	35	5,9
	Toplam	596	100,0

Araştırmaya katılanların demografik verilerinin dağılımı değerlendirildiğinde; 596 katılımcının 345'inin (%57,9) kız, 251'inin (%42,1) erkek olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların okul türü dağılımları incelendiğinde; 278'inin (%46,6) Anadolu Lisesi, 163'ünün (%27,3) Fen Lisesi, 155'inin (%26) ise Meslek Lisesinde öğrenim gördüğü gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin sınıf düzeyi bilgileri incelendiğinde; 224'ünün (%37,6) 9. Sınıf, 116'sının 10. Sınıf (%19,5), 132'sinin (%22,1) 11. Sınıf ve 124'ünün (%20,8) ise 12. Sınıf olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri; 35'i (%5,9) yüksek, 483'ü (%81) orta ve 78'i (%13,1) düşük olarak belirtilmiştir.

Tablo 3. 2 : Araştırmaya Katılanların Anne-Babaya Ait Verilerinin Dağılımı

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Anne Eğitim Düzeyi	Okur yazar değil	16	2,7
	Okur yazar	15	2,5
	İlkokul	293	49,2
	Ortaokul	112	18,8
	Lise	103	17,3
	Üniversite	57	9,6
Baba Eğitim Düzeyi	Okur yazar değil	5	,8
	Okur yazar	7	1,2
	İlkokul	141	23,7
	Ortaokul	106	17,8
	Lise	194	32,6
	Üniversite	143	24,0
Algılanan Anne Baba Tutumu	Açıklayıcı-Demokratik	260	43,6
	İzin Verici-Müşahadekâr	132	22,1
	Otoriter	204	34,2
	Toplam	596	100,0

Araştırmaya katılanların annelerinin eğitim durumu değerlendirildiğinde; 16'sı (%2,7) okur-yazar değil, 15'i (%2,5) okur-yazar, 293'ü (%49,2) ilkokul mezunu, 112'si (%18,8) ortaokul mezunu, 103'ü (%17,3) lise mezunu ve 57'si (%9,6) ise üniversite mezunu olarak gözlenmiştir.

Katılımcıların babalarının eğitim durumları incelendiğinde ise 5'i (%0,8) okur-yazar değil, 7'si (%1,2) okur-yazar, 141'i (%23,7) ilkokul mezunu, 106'sı (%17,8) ortaokul mezunu, 194'ü (%32,6) lise mezunu, 143'ü (%24) ise üniversite mezunu olarak saptanmıştır. Çalışmaya katılan kişilerin algılanan anne- baba tutumları değerlendirildiğinde; 260'ının (%43,6) "açıklayıcı-demokratik", 132'sinin (%22,1) "izin verici- müsamahakâr" ve 204'ünün ise (%34,2) "otoriter" algılanan anne baba tutumuna sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.2.Araştırmaya Katılanların Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Ölçeğine Yönelik Bulgularının Değerlendirilmesi

Tablo 3. 3 : Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi

	Ort.	S.S.
1. Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	2,711	1,3172
2. Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	3,225	1,3877
3. Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	2,894	1,3648
4. Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	2,582	1,2866
5. Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	2,998	1,3701
6. Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	3,081	1,3794
7. Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	3,742	1,2409
8. Eleştiri almaktan kaçınırım.	2,547	1,3244
9. Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,173	1,3126
10. Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	2,196	1,3246
11. Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	2,705	1,2623
12. Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,275	1,3214
13. Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	2,978	1,4785
14. Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	2,584	1,4183
15. Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	2,908	1,3683
16. Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	3,461	1,3042
17. Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	2,634	1,3623
18. Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	2,638	1,2949
19. Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	3,218	1,3533
20. Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	2,681	1,4386
21. Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	2,738	1,3088

Tablo 3. 3 : Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi (devamı)

22. Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	3,19 1	1,2926
23. Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	3,27 2	1,2768
24. Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	3,66 8	1,2490
25. Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	2,23 8	1,3348

1:Tamamen Katılmıyorum – 5:Tamamen Katılıyorum

Sosyal onay ihtiyacı ölçeğine ait ifadelere verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Bşkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.” (ort: 3.74) ve “Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim. (ort: 3.66) ifadeleri olduğu belirlenmiştir.” En düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.” (ort: 2.19) ve “Bşkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.” (ort: 2.23) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. 4 : Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi

	Ort.	S.S.
1-Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.	4,619	1,8825
2-Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.	3,935	2,2857
3-Günlük aktivitelere bağlı ve ilgiliyim.	4,522	1,8736
4- Bşkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.	5,218	1,7000
5-Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.	5,186	1,7122
6- Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.	4,275	2,3816
7-Geleceğim hakkında iyimserim.	4,669	2,0142
8- İnsanlar bana saygı duyar.	5,169	1,6388

1: Kesinlikle Katılmıyorum – 5: Kesinlikle Katılıyorum

Psikolojik iyi oluş ölçeğine ait ifadelere verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.” (ort: 5.21) ve “Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.” (ort: 5.18) ifadeleri olduğu belirlenmiştir. En düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.” (ort: 4.27) ve “Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.” (ort: 3.93) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. 5 : Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğine Ait İfadelere Verilen Yanıtların Değerlendirilmesi

	Ort.	S.S.
1. Önemli olmadığını bilsem de başkalarının hakkımda ne düşündüğü beni endişelendirir.	2,965	1,3537
*2. İnsanların benimle ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu bilsem bile bunu umursamam.	3,012	1,3453
3. Çoğu zaman, insanların benim kusurlarımı fark edeceklerinden korkarım.	2,599	1,3641
4. Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.	2,549	1,3470
5. Diğer insanların bende bir kusur bulacaklarından korkarım.	2,552	1,3802
*6. Diğer insanların hakkımdaki düşünceleri beni rahatsız etmez.	3,886	1,3545
7. Birileriyle konuşurken, benim hakkımda ne düşünecekleri ile ilgili endişelenirim.	2,948	1,3456
8. Genellikle başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığımla ilgili olarak endişe duyarım.	3,000	1,2951
*9. Eğer birisi benimle ilgili bir değerlendirmede bulunursa, bu beni çok fazla etkilemez.	3,982	1,2587
10. Bazen diğer insanların hakkımda ne düşündükleri ile ilgili olarak fazla endişelendiğimi düşünüyorum.	2,963	1,3690
11. Çoğunlukla yanlış bir şey yapacağım ya da söyleyeceğim diye endişelenirim.	3,116	1,4313

*Ters madde 1:Hiç Uygun Değil – 5: Tamamen Uygun

Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeğine ait ifadelere verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Eğer birisi benimle ilgili bir değerlendirmede bulunursa, bu beni çok fazla etkilemez.” (ort: 3.98) ve “Diğer insanların hakkımdaki düşünceleri beni rahatsız etmez.” (ort: 3.88) ifadeleri olduğu belirlenmiştir.

En düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.” (ort: 2.59) ve “Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.” (ort: 2.54) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

3.3.Araştırmaya Katılanların Demografik Verilere Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

Tablo 3. 6 : Cinsiyete Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Cinsiyet	n	Ortalama	Standart	p*
			a	Sapma	
Başkalarının	Erkek	251	30,16	8,798	0.484
Yargılarına Duyarlılık	Kız	345	29,70	7,377	
Sosyal Geri Çekilme	Erkek	251	21,37	7,501	0.032
	Kız	345	20,07	7,117	
Olumlu İzlenim	Erkek	251	22,02	7,773	0.023
Bırakma	Kız	345	23,42	7,157	
Sosyal Onay İhtiyacı	Erkek	251	73,55	21,314	0.826
(Toplam)	Kız	345	73,19	18,885	
Psikolojik İyi Oluş	Erkek	251	40,37	10,204	0.018
(Toplam)	Kız	345	38,37	10,082	
Olumsuz	Erkek	251	32,02	8,986	0.678
Değerlendirilme	Kız	345	31,73	8,120	
Korkusu (Toplam)					

*Bağımsız Örneklem t testi kullanılmıştır.

Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; sosyal geri çekilme ($p=.032$), olumlu izlenim bırakma ($p=.023$) alt boyutlarında ve psikolojik iyi oluş ($p=.018$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Erkeklerin kızlara göre sosyal geri çekilme düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu, kızların erkeklere göre olumlu izlenim bırakma düzeyinin daha yüksek olduğu ve erkeklerin kızlara göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha ileri düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 3. 7 : Okula Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Okul	n	Ortalama	Standart Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Anadolu L.	278	29,91	7,868	0.512
	Fen L.	163	29,37	7,113	
	Meslek L.	155	30,41	9,072	
Sosyal Geri Çekilme	Anadolu L.	278	20,45	7,085	0.001
	Fen L.	163	19,31	6,476	
	Meslek L.	155	22,30	8,182	
Olumlu İzlenim Bırakma	Anadolu L.	278	22,46	7,579	0.249
	Fen L.	163	22,64	6,809	
	Meslek L.	155	23,68	7,828	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Anadolu L.	278	72,82	19,569	0.826
	Fen L.	163	71,32	17,825	
	Meslek L.	155	76,39	22,296	
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Anadolu L.	278	39,51	9,717	0.064
	Fen L.	163	39,80	9,836	
	Meslek L.	155	38,06	11,241	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	Anadolu L.	278	31,92	8,409	0.250
	Fen L.	163	31,32	8,061	
	Meslek L.	155	32,29	9,078	

*One-Way Anova kullanılmıştır.

Okula göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; sosyal geri çekilme ($p=.001$), alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılacak olan post-hoc analizine karar vermek amacıyla verilerin homojenliği Levene Testi ile değerlendirilmiştir ($p<0.05$). Sonuca göre Games-Howel post hoc analizinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. 8 : Okula Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi

(I) Okulunuz:	(J) Okulunuz:	Ortalama Fark	Standart	
			Sapma	p*
Anadolu L.	Fen L.	1,13929	,66171	,198
	Meslek L.	-1,85718*	,78257	,048
Fen L.	Anadolu L.	-1,13929	,66171	,198
	Meslek L.	-2,99648*	,83017	,001
Meslek L.	Anadolu L.	1,85718*	,78257	,048
	Fen L.	2,99648*	,83017	,001

*Games-Howell post-hoc analizi uygulanmıştır.

Okula göre anlamlı farkın tespit edildiği “sosyal geri çekilme” boyutunda farkın Meslek lisesi ile Anadolu lisesi ($p=.048$) ve Fen lisesi ($p=.001$) arasında olduğu tespit edilmiştir. Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal geri çekilme düzeylerinin anlamlı şekilde Anadolu Lisesi ve Fen lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Tablo 3. 9 : Sınıfa Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Sınıf	n	Ortalama	Standart	
				Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	9. sınıf	224	31,21	7,862	0.002
	10. sınıf	116	30,10	8,287	
	11. sınıf	132	29,45	7,745	
	12. sınıf	124	27,79	7,861	
Sosyal Geri Çekilme	9. sınıf	224	21,43	7,454	0.001
	10. sınıf	116	21,52	7,045	
	11. sınıf	132	20,54	7,247	
	12. sınıf	124	18,40	6,927	
Olumlu İzlenim Bırakma	9. sınıf	224	21,43	7,454	0.008
	10. sınıf	116	21,52	7,045	
	11. sınıf	132	20,54	7,247	
	12. sınıf	124	18,40	6,927	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	9. sınıf	224	76,39	19,706	0.000
	10. sınıf	116	75,09	20,060	
	11. sınıf	132	72,33	19,579	
	12. sınıf	124	67,27	19,348	

Tablo 3. 9 : Sınıfa Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi (Devamı)

Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	9. sınıf	224	39,89	10,103	0,517
	10. sınıf	116	39,03	10,939	
	11. sınıf	132	38,23	9,354	
	12. sınıf	124	39,20	10,417	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	9. sınıf	224	32,96	8,187	0,002
	10. sınıf	116	31,83	8,649	
	11. sınıf	132	32,32	8,782	
	12. sınıf	124	29,37	8,144	

*One-Way Anova kullanılmıştır.

Sınıfa göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; başkalarının yargılarına duyarlılık ($p=.002$), sosyal geri çekilme ($p=.001$), olumlu izlenim bırakma ($p=.008$) alt boyutlarında, sosyal onay ihtiyacı ($p=.000$) ve olumsuz değerlendirilme korkusu ($p=.002$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılacak olan post-hoc analizine karar vermek amacıyla verilerin homojenliği Levene Testi ile değerlendirilmiştir ($p>0.05$). Sonuca göre Gabriel post hoc analizinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. 10 : Sınıf Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi

Bağımlı değişken	(I) Sınıfınız:	(J) Sınıfınız:	Ortalama Fark	St. Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	9. sınıf	10. sınıf	1,10637	,90603	,768
		11. sınıf	1,75528	,86910	,227
		12. sınıf	3,41950*	,88656	,001
	10. sınıf	9. sınıf	-1,10637	,90603	,768
		11. sınıf	,64890	1,00801	,988
		12. sınıf	2,31313	1,02311	,136
	11. sınıf	9. sınıf	-1,75528	,86910	,227
		10. sınıf	-,64890	1,00801	,988
		12. sınıf	1,66422	,99055	,444
	12. sınıf	9. sınıf	-3,41950*	,88656	,001
		10. sınıf	-2,31313	1,02311	,136
		11. sınıf	-1,66422	,99055	,444

Tablo 3. 10: Sınıf Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi (Devamı)

Sosyal Geri Çekilme	9. sınıf	10. sınıf	-,08867	,82616	1,000
		11. sınıf	,89069	,79249	,831
		12. sınıf	3,03341*	,80842	,001
	10. sınıf	9. sınıf	,08867	,82616	1,000
		11. sınıf	,97936	,91916	,868
		12. sınıf	3,12208*	,93292	,005
	11. sınıf	9. sınıf	-,89069	,79249	,831
		10. sınıf	-,97936	,91916	,868
		12. sınıf	2,14272	,90324	,103
	12. sınıf	9. sınıf	-3,03341*	,80842	,001
		10. sınıf	-3,12208*	,93292	,005
		11. sınıf	-2,14272	,90324	,103
Olumlu İzlenim Bırakma	9. sınıf	10. sınıf	,28895	,84574	1,000
		11. sınıf	1,42113	,81127	,384
		12. sınıf	2,67382*	,82757	,007
	10. sınıf	9. sınıf	-,28895	,84574	1,000
		11. sınıf	1,13218	,94093	,789
		12. sınıf	2,38487	,95503	,074
	11. sınıf	9. sınıf	-1,42113	,81127	,384
		10. sınıf	-1,13218	,94093	,789
		12. sınıf	1,25269	,92464	,686
	12. sınıf	9. sınıf	-2,67382*	,82757	,007
		10. sınıf	-2,38487	,95503	,074
		11. sınıf	-1,25269	,92464	,686
Sosyal Onay İhtiyacı	9. sınıf	10. sınıf	1,30665	2,25044	,992
		11. sınıf	4,06710	2,15872	,300
		12. sınıf	9,12673*	2,20210	,000
	10. sınıf	9. sınıf	-1,30665	2,25044	,992
		11. sınıf	2,76045	2,50375	,848
		12. sınıf	7,82008*	2,54125	,013
	11. sınıf	9. sınıf	-4,06710	2,15872	,300
		10. sınıf	-2,76045	2,50375	,848
		12. sınıf	5,05963	2,46039	,218
	12. sınıf	9. sınıf	-9,12673*	2,20210	,000
		10. sınıf	-7,82008*	2,54125	,013
		11. sınıf	-5,05963	2,46039	,218

Tablo 3.10 : Sınıf Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi (Devamı)

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	9. sınıf	10. sınıf	1,13224	,96132	,796
		11. sınıf	,64164	,92214	,981
		12. sınıf	3,58885*	,94067	,001
	10. sınıf	9. sınıf	-1,13224	,96132	,796
		11. sınıf	-,49060	1,06953	,998
		12. sınıf	2,45662	1,08555	,135
	11. sınıf	9. sınıf	-,64164	,92214	,981
		10. sınıf	,49060	1,06953	,998
		12. sınıf	2,94721*	1,05101	,031
	12. sınıf	9. sınıf	-3,58885*	,94067	,001
		10. sınıf	-2,45662	1,08555	,135
		11. sınıf	-2,94721*	1,05101	,031

*Gabriel post-hoc analizi uygulanmıştır.

Sınıfa göre anlamlı farkın tespit edildiği “başkalarının yargılarına duyarlılık” boyutunda farkın 9.sınıf ve 12. Sınıf ($p=.001$) arasında olduğu, “sosyal geri çekilme” boyutunda farkın 12. sınıf ile 9.sınıf ($p=.001$) ve 10.sınıflar ($p=.005$) arasında olduğu, “olumlu izlenim bırakma” boyutunda farkın 9 ve 12. sınıflar arasında ($p=.007$) olduğu, “sosyal onay ihtiyacı genelinde” farkın 12. Sınıflar ile 9. Sınıf ($p=.000$) ve 10. Sınıf ($p=.013$) arasında olduğu, “olumsuz değerlendirilme korkusu” düzeyinde farkın ise 12. Sınıf ile 9.sınıf ($p=.001$) ve 11.sınıf ($p=.031$) arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre; genel olarak 9. Sınıfların 12. Sınıflara göre “başkalarının yargılarına duyarlık”, “sosyal geri çekilme”, “olumlu izlenim bırakma”, “sosyal onay ihtiyacı geneli” ve “olumsuz değerlendirilme korkusu” düzeylerinde daha yüksek puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. 11 : Gelir Durumuna Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Gelir	n	Ortalama	Standart Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Düşük	78	30,81	8,893	0.447
	Orta	483	29,69	7,789	
	Yüksek	35	30,63	8,859	
Sosyal Geri Çekilme	Düşük	78	21,95	8,113	0.195
	Orta	483	20,46	7,117	
	Yüksek	35	19,77	7,822	
Olumlu İzlenim Bırakma	Düşük	78	24,60	7,487	0.031
	Orta	483	22,68	7,306	
	Yüksek	35	20,91	8,719	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Düşük	78	77,36	21,996	0.146
	Orta	483	72,84	19,346	
	Yüksek	35	71,31	22,431	
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Düşük	78	35,56	10,896	0.002
	Orta	483	39,64	9,714	
	Yüksek	35	41,43	12,894	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	Düşük	78	33,18	8,983	0.180
	Orta	483	31,76	8,248	
	Yüksek	35	30,11	10,326	

*One-Way Anova kullanılmıştır.

Gelir durumuna göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; olumlu izlenim bırakma ($p=.031$) alt boyutunda ve psikolojik iyi oluş ($p=.002$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılacak olan post-hoc analizine karar vermek amacıyla verilerin homojenliği Levene Testi ile değerlendirilmiştir. Sonuca göre, Horcberg GT2 ve Games-Howell post hoc analizinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. 12 : Durumuna Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi

	(I) Size göre gelir düzeyiniz nedir?	(J) Size göre gelir düzeyiniz nedir?	Ortalama Fark	Standart Sapma	p*
Olumlu İzlenim Bırakma	Düşük	Orta	1,92348	,90515	,098
		Yüksek	3,68828*	1,50910	,044*
	Orta	Düşük	-1,92348	,90515	,098
		Yüksek	1,76480	1,29842	,437
	Yüksek	Düşük	-3,68828*	1,50910	,044*
		Orta	-1,76480	1,29842	,437
Psikolojik İyi Oluş Toplam	Düşük	Orta	-4,07565*	1,31048	,007**
		Yüksek	-5,86447	2,50441	,050**
	Orta	Düşük	4,07565*	1,31048	,007**
		Yüksek	-1,78882	2,22383	,703
	Yüksek	Düşük	5,86447	2,50441	,050**
		Orta	1,78882	2,22383	,703

*Horchberg GT2 post-hoc analizi uygulanmıştır.

**Games-Howel post-hoc analizi uygulanmıştır.

Sınıfa göre anlamlı farkın tespit edildiği “olumlu izlenim bırakma” boyutunda farkın yüksek ve düşük gelirli gruplar arasında olduğu ($p=.044$), “psikolojik iyi oluş” düzeyinde ise farkın düşük ve orta gelirli katılımcılar arasında olduğu tespit edilmiştir ($p=.007$). Sonuçlara göre; düşük gelirli katılımcıların olumlu izlenim bırakma düzeyleri yüksek gelirlilere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Orta ve yüksek gelirlilerin ise, düşük gelirlilere göre psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 3. 13 : Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Anne Eğitim	n	Ortalama	Standart Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Okur yazar değil	16	32,44	11,535	0.126
	Okur yazar	15	30,20	9,533	
	İlkokul	293	30,09	7,654	
	Ortaokul	112	28,56	8,251	
	Lise	103	31,06	7,871	
	Üniversite	57	28,60	7,681	
Sosyal Geri Çekilme	Okur yazar değil	16	24,06	9,511	0.079
	Okur yazar	15	21,73	7,620	
	İlkokul	293	21,12	7,122	
	Ortaokul	112	20,04	7,210	
	Lise	103	20,11	7,760	
	Üniversite	57	18,84	6,430	
Olumlu İzlenim Bırakma	Okur yazar değil	16	25,00	7,572	0.394
	Okur yazar	15	24,13	9,319	
	İlkokul	293	23,12	7,375	
	Ortaokul	112	22,03	7,541	
	Lise	103	23,02	7,339	
	Üniversite	57	21,60	7,270	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Okur yazar değil	16	81,50	27,616	0.126
	Okur yazar	15	76,07	24,915	
	İlkokul	293	74,33	19,124	
	Ortaokul	112	70,63	20,587	
	Lise	103	74,18	19,931	
	Üniversite	57	69,04	18,119	
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Okur yazar değil	16	36,00	13,069	0.562
	Okur yazar	15	41,07	9,550	
	İlkokul	293	39,13	9,969	
	Ortaokul	112	38,86	9,892	
	Lise	103	39,10	11,308	
	Üniversite	57	40,95	8,867	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	Okur yazar değil	16	35,19	10,094	0.096
	Okur yazar	15	33,67	10,735	
	İlkokul	293	32,35	8,012	
	Ortaokul	112	30,53	8,563	
	Lise	103	32,03	8,836	
	Üniversite	57	30,12	8,679	

Anne eğitim durumuna göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; alt boyutlar ve ölçekler genelinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 3. 14 : Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Baba Eğitim	n	Ortalama	Standart Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Okur yazar değil	5	31,00	14,405	0.942
	Okur yazar	7	32,14	10,007	
	İlkokul	141	29,55	8,471	
	Ortaokul	106	30,31	7,772	
	Lise	194	29,77	7,708	
	Üniversite	143	29,94	7,846	
Sosyal Geri Çekilme	Okur yazar değil	5	26,20	12,133	0.137
	Okur yazar	7	21,86	9,245	
	İlkokul	141	20,04	7,722	
	Ortaokul	106	21,58	7,111	
	Lise	194	20,97	7,010	
	Üniversite	143	19,74	7,043	
Olumlu İzlenim Bırakma	Okur yazar değil	5	24,20	10,592	0.762
	Okur yazar	7	26,00	9,557	
	İlkokul	141	23,05	7,547	
	Ortaokul	106	23,05	7,042	
	Lise	194	22,31	7,567	
	Üniversite	143	22,94	7,333	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Okur yazar değil	5	81,40	36,473	0.751
	Okur yazar	7	80,00	27,441	
	İlkokul	141	72,64	21,015	
	Ortaokul	106	74,93	18,800	
	Lise	194	73,06	19,402	
	Üniversite	143	72,62	19,463	
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Okur yazar değil	5	28,40	14,328	0.176
	Okur yazar	7	44,00	8,124	
	İlkokul	141	39,36	10,215	
	Ortaokul	106	39,18	10,336	
	Lise	194	38,91	10,237	
	Üniversite	143	39,64	9,754	

Tablo 3. 14 : Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Onay İhtiyacı ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi (Devamı)

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	Okur yazar değil	5	33,00	10,932	0.465
	Okur yazar	7	38,29	10,484	
	İlkokul	141	31,71	8,269	
	Ortaokul	106	32,09	8,857	
	Lise	194	31,88	8,306	
	Üniversite	143	31,41	8,510	

*One-Way Anova kullanılmıştır.

Baba eğitim durumuna göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; alt boyutlar ve ölçekler genelinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 3. 15 : Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Sosyal Onay İhtiyacı Ve Alt Boyutları, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeklerinin Değerlendirilmesi

	Anne-Baba Tutumu	n	Ortalama	S. Sapma	p*
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Açıklayıcı-Demokratik	260	29,93	7,684	0.660
	İzin Verici-Müşamahakar	132	29,37	8,473	
	Otoriter	204	30,18	8,111	
Sosyal Geri Çekilme	Açıklayıcı-Demokratik	260	19,82	7,201	0.020
	İzin Verici-Müşamahakar	132	20,48	6,903	
	Otoriter	204	21,72	7,574	
Olumlu İzlenim Bırakma	Açıklayıcı-Demokratik	260	22,31	7,117	0.032
	İzin Verici-Müşamahakar	132	22,14	7,868	
	Otoriter	204	23,93	7,494	
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Açıklayıcı-Demokratik	260	72,07	19,504	0.088
	İzin Verici-Müşamahakar	132	71,99	19,925	
	Otoriter	204	75,83	20,319	
Psikolojik İyi Oluş (Toplam)	Açıklayıcı-Demokratik	260	41,38	9,701	0.000
	İzin Verici-Müşamahakar	132	39,25	9,743	
	Otoriter	204	36,42	10,396	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	Açıklayıcı-Demokratik	260	31,10	8,435	0.091
	İzin Verici-Müşamahakar	132	31,82	8,834	
	Otoriter	204	32,83	8,270	

Algılanan anne-baba tutumuna göre sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutları, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçekleri arasındaki fark değerlendirildiğinde; sosyal geri çekilme ($p=.020$), olumlu izlenim bırakma ($p=.032$) alt boyutlarında ve “psikolojik iyi oluş” ($p=.000$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılacak olan post-hoc analizine karar vermek amacıyla verilerin homojenliği Levene Testi ile değerlendirilmiştir ($p>0.05$). Sonuca göre Horcberg GT2 post hoc analizinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. 16 : Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Anlamlılık Düzeyi Farklılaşan Ölçek ve Alt Boyutların Post-Hoc Analizi İle Değerlendirilmesi

Bağımlı Değişken	(I) Algıladığınız anne-baba tutumu	(J) Algıladığınız anne-baba tutumu	Ortalamaların Farkı	Standart Sapma	p*
Sosyal Geri Çekilme	Açıklayıcı-Demokratik	İzin Verici-Müşamahakar	-,65420	,77670	,784
		Otoriter	-1,89751*	,67974	,016
	İzin Verici-Müşamahakar	Açıklayıcı-Demokratik	,65420	,77670	,784
		Otoriter	-1,24332	,81180	,332
	Otoriter	Açıklayıcı-Demokratik	1,89751*	,67974	,016
		İzin Verici-Müşamahakar	1,24332	,81180	,332
Olumlu İzlenim Bırakma	Açıklayıcı-Demokratik	İzin Verici-Müşamahakar	,16375	,79278	,996
		Otoriter	-1,62368	,69381	,050
	İzin Verici-Müşamahakar	Açıklayıcı-Demokratik	-,16375	,79278	,996
		Otoriter	-1,78743	,82862	,091
	Otoriter	Açıklayıcı-Demokratik	1,62368	,69381	,050
		İzin Verici-Müşamahakar	1,78743	,82862	,091
Psikolojik İyi Oluş Toplam	Açıklayıcı-Demokratik	İzin Verici-Müşamahakar	2,13462	1,06376	,130
		Otoriter	4,96795*	,93096	,000
	İzin Verici-Müşamahakar	Açıklayıcı-Demokratik	-2,13462	1,06376	,130
		Otoriter	2,83333*	1,11184	,033
	Otoriter	Açıklayıcı-Demokratik	-4,96795*	,93096	,000
		İzin Verici-Müşamahakar	-2,83333*	1,11184	,033

*Horcberg GT2 post-hoc analizi uygulanmıştır.

Algılanan anne-baba tutumuna göre anlamlı farkın tespit edildiği “sosyal geri çekilme” ($p=.016$) ve “olumlu izlenim bırakma” ($p=.050$) boyutunda farkın açıklayıcı-demokratik ve otoriter gruplar arasında olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). “Psikolojik iyi oluş” düzeyinde ise; fark otoriter algılanan grup ile açıklayıcı demokratik ($p=.000$) ve izin verici-müşamahakar ($p=.033$) algılanan gruplar arasında olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara göre; anne-baba tutumu “otoriter” algılanan grubun sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma düzeyleri “açıklayıcı-demokratik” algılanan gruba göre daha yüksektir. Ayrıca anne-baba tutumu “açıklayıcı-demokratik” ve “izin verici-müşamahakar” olarak algılanan grubun psikolojik iyi oluş düzeyleri “otoriter” gruba göre daha yüksek düzeyde tespit edilmiştir.

Tablo 3. 17 : Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

	Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Sosyal Geri Çekilme	Olumlu İzlenim Bırakma	Sosyal Onay İhtiyacı	Psikolojik İyi Oluş Toplam	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	1	,577**	,651**	,857**	,202**	,595**
Sosyal Geri Çekilme	,577**	1	,727**	,870**	-,104*	,658**
Olumlu İzlenim Bırakma	,651**	,727**	1	,902**	-,146**	,696**
Sosyal Onay İhtiyacı	,857**	,870**	,902**	1	-,012	,740**
Psikolojik İyi Oluş Toplam	,202**	-,104*	-,146**	-,012	1	-,062
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	,595**	,658**	,696**	,740**	-,062	1

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; sosyal onay ihtiyacı (genel) ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde ileri düzeyde istatistiksel olarak anlamlı

bir ilişki belirlenmiştir ($r=0.740$ $p=.000$). Psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p>0.05$).

Olumsuz değerlendirilme korkusu ile olumlu izlenim bırakma alt boyutu ile en yüksek düzeyde ($r=0.696$ $p=.000$), başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutu ile ise en düşük düzeyde ($r=0.595$ $p=.000$) istatistiksel olarak anlamlı ilişki belirlenmiştir. Sonuçlara göre; sosyal onay ihtiyacı artan öğrencilerin, olumsuz değerlendirilme korkularının da artacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 3. 18 : Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	β	t	p	f	R^2
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Psikolojik İyi Oluş	- 0,051	4,354	0.133	2,261	,004
	Sosyal Onay İhtiyacı	0,315	26,820	0.000	719,337	0,548

* Regresyon analizi uygulanmıştır

Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin, olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde; psikolojik iyi oluş düzeyinin, olumsuz değerlendirilmesi korkusu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($p=.133$). Sosyal onay ihtiyacının ise, olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($p=.000$). Sosyal onay ihtiyacı etkeni tek başına, olumsuz değerlendirilme korkusunun %54'ünü açıklamaktadır. Bir birimlik sosyal onay ihtiyacında yaşanacak olan artış, olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde %31 oranında bir artışa neden olacağı değerlendirilmektedir ($R^2 = 0548$, $\beta = 0.315$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması istenmiştir. Yapılan araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet, gelir düzeyleri, anne eğitimi, baba eğitimi, anne-baba tutumları, okul türü, sınıf düzeyleri gibi faktörlerin sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşun olumsuz değerlendirilme korkusunu yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

4.1.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Ve Tartışma

Yapılan araştırmalar neticesinde ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Verilerden elde edilen bilgilere göre sosyal onay ihtiyacı alt boyutlardan biri olan sosyal geri çekilme puanları erkeklerde kızlara göre daha yüksek sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir. Sosyal geri çekilmenin, sosyal onay ihtiyacının alt boyutunda cinsiyete göre farklılık göstermesinin sebebi kültürel faktörlerle açıklanabilir. Erkeklerin yaşadıkları kültür içerisinde duygularını belli etmeme, çevresindeki insanların isteklerine göre hayatını şekillendirme, utanç, reddedilme kaygısı, olumsuz özelliklerini yansıtmaktan kaçınma gibi davranışlarının sebebi yetiştirilme biçimleriyle ilişkilidir (Çolakoğlu, 2012). Erkeklerde sosyal geri çekilmenin kızlara göre daha fazla olmasının bir başka nedeni de

ergenlik gelişim dönemi özellikleriyle açıklanabilir. Kızlar ergenlik dönemine girme yaşları erkeklere göre daha erkendir. Böylece ergenlik dönemine ait gösterdikleri özelliklerde erken başlamaktadır. Bu durumda kızların daha hızlı gelişim göstermeleri erkeklerdeki sosyal geri çekilme düzeylerinin neden daha fazla olduğunu açıklayabilir. (Özdemir, Çok, 2011; Karaaşar Ve Öğülmüş, 2016a)

Sosyal onay ihtiyacı olumlu izlenim bırakma boyutu bulgularına göre kızların erkeklere göre olumlu izlenim bırakma düzeyi daha fazladır. Elde edilen bu veri Ones ve Viswesvaran'ın (1998) çalışmasıyla çelişmektedir. Ones ve Viswesvaran'ın çalışmaları farklı ülkelerde 1974-1995 yılları arasında 17906 kişiye uygulanan toplam 66 araştırmanın sonuçlarını analiz etmişlerdir. Bu araştırmalar neticesinde kızların olumlu izlenim bırakma düzeyleriyle erkeklerin olumlu izlenim bırakma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum bireylerin verdikleri cevapların kültürel sebeplerden ötürü farklılık göstermesine dayandırılabilir. Ancak Ray'ın (1988) yaptığı bir başka araştırmada ise kadınların olumlu izlenim bırakma düzeylerinin yaşları ilerledikçe yükseldiğini göstermektedir. Bunun nedeni ise kadınların yaşlandıkça fiziksel değişimlerdeki farklılıkların kendine olan güvenlerini azalttığını ve böylece karşı tarafa olumlu bir izlenim oluşturmak adına bu farklılıkları kapatmaya çalıştıkları şeklinde açıklamaktadır. Bu bulgu bizim araştırmamızla örtüşmektedir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bir diğer veri ise erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeyleri kızlara göre daha yüksek olmasıdır. Literatüre bakıldığında cinsiyete göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin erkekler lehine sonuçlandığı bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak psikolojik iyi oluş kavramına yakın diyebileceğimiz öznel iyi oluş kavramıyla yapılan bir çalışmada Eryılmaz ve Atak (2011) lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ve bu farklılığın erkekler lehine olduğunu bulgulamıştır. Bu araştırma bizim tespit ettiğimiz bulgulara benzer niteliktedir. Ancak genel olarak alanyazına bakıldığında bireylerin cinsiyete göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin kadınlarda daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Ryff, 1989; Gürel, 2009; Gülaçtı, 2009; Yılmaz, 2013; Çetinkaya, 2020; Ekşi vd. 2022). Kadınlar insan ilişkilerinde ilişkinin kendisine odaklandıkları, erkeklerin ise daha çok başarı odaklı olmalarından dolayı psikolojik iyi oluş düzeyleri de bu noktada farklılaşmaktadır (Ryff, 1995). Ayrıca bireylerde psikolojik iyi oluş düzeyleri ile

cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin belirleyici etkenlerinden biri toplumun cinsiyetlere göre kalıp yargılarının olması ve geleneksel adetler çerçevesinde insanların sosyalleşmesidir (Roothman, Kirsten ve Wissing, 2003). Kadınların toplum içinde daha çok söz sahibi olmaya başlamasıyla birlikte özerklik duyguları gelişmeye ve böylece potansiyellerinin farkında olup kendilerine daha çok güvenmeye başladıkları sylenabilir (Kuyumcu, 2012). Buna göre elde edilen bulgu, kadınların erkeklere göre daha fazla psikolojik kaynaklara sahip olmasıyla açıklanabilir. Aynı zamanda geliştirilen psikolojik iyi oluş lğinin alt boyutlarından olan yaşam amacı, olumlu kişilerarası ilişkiler ve bireysel gelişim düzeyleri kadınlarda erkeklere göre daha yüksek çıktığı gözlemlenmiştir (Ryff, 1989; Gürel, 2009). Benzer bulguları Gülaçtı (2009) tarafından gerçekleştirilen niversite ğrencisi ğretmen adaylarından sosyal beceri eğitimi programına katılan ğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş alt boyutlarından otonomi, kendini kabul, bireysel gelişim, çevresel hakimiyet alt boyutlarının olumlu düzeyde etkilediği tespit edilmiştir.

Böylece kadın ve erkeğe toplum tarafından yüklenen roller ve aynı zamanda kişilerin kendini gerçekleştirmeye yönelik algıları ve böylece potansiyellerini ortaya koyma durumları onların psikolojik iyi oluş düzeylerini etkilemektedir. Modern yaşamda kadın haklarının gelişmesi ve iş hayatında daha çok yer alması kadınların psikolojik iyi oluş düzeylerinin olumlu düzeyde etkili olduğu söylenebilir. Kadınların toplumda çok farklı roller üstlenerek daha fazla söz sahibi olmaya başlaması ve daha bağımsız hareket edebiliyor olmaları da bu durumda etkilidir. Çünkü insanların toplum içerisinde çok fazla sayıda rolleri olması onların olumlu duygularını güçlendirir (Thoits, 1992). Bunun yanında Arıcı'nın (2011) yaptığı araştırmada toplumun cinsiyet rollerine bakış aıalarında eşitlikçi, ağdaş bir anlayış hakim ise kadınların psikolojik iyi oluş düzeyleri de erkeklere göre yüksek olduğunu tespit etmiştir. Çünkü daha gelenekçi bir toplumsal bakış açısında kadınların psikolojik iyi oluş düzeyleri düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak yukarıda bahsedilen bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile cinsiyet arasındaki ilişkinin her zaman farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırmalarda literatürde bulunmaktadır. Özellikle Sner ve Yılmaz'ın (2018) yaptığı araştırmada Ortaöğretim ğrencilerinde erkek ve kızlar arasında psikolojik iyi oluş düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermediği grlmştir.

Yine Eryılmaz (2010) ve Çelik (2008) ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleriyle ilgili yaptıkları araştırmalarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu konuda geniş bir araştırma yapan Kasapoğlu ve Kış (2016), yaptıkları meta-analiz çalışma sonucunda erkekler ile kadınlar arasında öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermediği yönündedir. Acock ve Hurlbert'ın (1993) yaptıkları araştırmada da literatürde yapılan tüm bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki farklılaşmanın anlamlı düzeyde olmadığını tespit etmişlerdir. Bu durumda alanyazın incelendiğinde kimi araştırmaların bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında farklılaşma olduğunu tespit etmeleri kimi araştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma olmaması tamamen toplumun kültürüne ve cinsiyete bakış açılarına bağlı olduğu söylenebilir. Örneğin kadın-erkek arasında cinsiyet eşitsizliği yaşanan bir toplumda kadınlarda veya erkeklerde psikolojik iyi oluş düzeyleri daha düşük ya da daha yüksek olabilir. Çünkü kişilerin cinsiyetlerinden dolayı üzerlerine yüklenen rolleri yerine getirmede zorluk çekmesi psikolojik iyi oluş düzeylerini de etkiler (Fujita, 1991).

Araştırmamızda Ortaöğretim öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Literatüre baktığımızda çok farklı sonuçlar elde eden araştırmalar mevcuttur. Ayan ve Ünsar (2015) yaptıkları araştırmalarda olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini bulgusuna ulaşmışlardır. Yapılan bazı çalışmalarda erkeklerin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Subaşı, 2009; Biolcati, 2017). Bireylerin cinsiyet değişkenine göre olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri ile aralarında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit eden araştırmalarda oldukça fazladır (Çam, Sevimli ve Yerlikaya, 2010; Karabulut, Bahadır, Certel ve Pulur, 2013; Irmak, 2015; Erkan ve arkadaşları, 2002). Literatürde bu kadar farklı sonuçlar elde edilmesine neden olan şey ise yapılan araştırmaların farklı sosyodemografik özelliklere sahip bireyler üzerinde gerçekleştirilmiş olması olabilir.

4.1.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Ve Tartışma

Literatür incelendiğinde okul türüne göre sosyal onay ihtiyacının incelendiği çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin gittikleri okul türüne göre psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak sosyal onay ihtiyacı alt boyutlarından biri olan sosyal geri çekilme düzeylerinden anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Sosyal geri çekilme düzeyleri meslek lisesine giden öğrencilerin Anadolu lisesi ve fen lisesi öğrencilerine göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durumda meslek lisesi öğrencilerinin fen lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerine göre reddedilme kaygısı, utanç, diğerlerine uyum sağlama gibi davranışları daha az sergilemektedir. Sincar'ın (2021) çalışmasında okul türlerine göre öğrencilerin sosyal geri çekilme düzeyleri mesleki teknik lisesi lehine anlamlı farklılık gösterdiğini bulmuştur. Mesleki teknik lisesi öğrencilerinin sosyal geri çekilme düzeyleri Anadolu lisesi ile fen lisesine göre yüksek çıkması akademik özgüven, başarı gibi önemli faktörler nedeniyle fazla çıkmış olabilir. Nitekim Canbay'ın (2010) araştırmasında da elde edilen bulgulara bakıldığında akademik başarı arttıkça bireylerin sosyal geri çekilme düzeyleri düşmektedir.

4.1.3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Ve Tartışma

Yapılan araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı düzeyleri sınıf düzeyi arttıkça azalmaktadır. 9. Sınıfta bulunan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ile 12. Sınıfta bulunan sosyal onay ihtiyacı arasında belirgin bir farklılık görülmüştür. Göller'in (2010) çalışmasını incelediğimizde 9. Sınıf lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı diğer sınıf düzeylerindeki lise öğrencilere göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma bizim bulgularımızla bire bir örtüşmektedir. 9. Sınıf öğrencilerinin ortaöğretim hayatına yeni başlamaları kendilerini kabul ettirme, ait olma, arkadaş edinebilme gibi sosyal onay ihtiyacına yönelik davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Sınıf düzeyi arttıkça ortama uyum sağladıktan sonra artık bu ihtiyaçların giderek azaldığı gözlenebilir (Göller, 2010; Erözkan, 2004; Değirmenci ve Demirli, 2019).

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç ise sınıf düzeylerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça olumsuz değerlendirilme korkusu da azalmaktadır. Literatür incelendiğinde olumsuz değerlendirilme korkusuna yönelik yapılan araştırmaların sınıf düzeylerine göre anlamlı fark olup olmadığını inceleyen yeterince çalışma tespit edilememiştir. Yapılan bir çalışmada Yıldız ve Toprak (2016) bu bulguyu destekler nitelikte sınıf düzeyi arttıkça olumsuz değerlendirme korkusunun azalacağını bulmuştur. 9. Sınıf düzeyindeki ortaöğretim öğrencilerinin yeni bir ortama adapte olma süreçleri onlar için stresli ve kaygılı geçebilir (Yıldız ve Toprak, 2016). 12. Sınıf ortaöğretim öğrencilerinin ise lise hayatına, derslere, hocalara alışmış olmaları ve nerde ne zaman nelerle karşılaşacaklarını bilmeleri onların olumsuz değerlendirilme korkusunun daha düşük olduğunu gösterebilir.

4.1.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Onay İhtiyacı Ve Psikolojik İyi Oluş İle Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Düzeylerine Dair Sonuç Ve Tartışma

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin gelir durumlarına göre sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin alt boyutlarından biri olan olumlu izlenim bırakma boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen öğrencilerin olumlu izlenim bırakma düzeyleri sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelen öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda Özden'in (2019) yaptığı araştırmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Aylık geliri düşük olan ailelerdeki çocukların utanç, geleceğe yönelik umutsuz olma, düşük benlik algısı, reddedilme kaygısı, korku, stres gibi sosyal durumlarını etkileyecek faktörler daha yüksektir. Aynı zamanda Değirmenci ve Demirli'nin (2019) yaptıkları araştırmalarda kişilerin sosyal onay ihtiyaçları ile benlik algılarının farklılaşmasında etkili olan faktörlerden birinin ailelerinin gelir düzeyi olduğunu tespit etmişlerdir.

Ortaöğretim öğrencilerinin gelir düzeylerinin etkilediği bir başka faktör ise psikolojik iyi oluş düzeyleri olduğu tespit edilmiştir. Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda refah yaşama seviyesi ile psikolojik iyi oluş düzeyi arasında bir ilişki söz konusudur.

Bireylerin zengin olması ya da en azından kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olması psikolojik iyi oluş düzeylerini doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Bu bulguyu destekleyici bir araştırma sonucuna ulaşan Diener, Suh Ve Lucas (1999) para kazanmak ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulgulamışlardır. Lyubomirsky, King Ve Diener'in (2005) yaptıkları araştırmada maddi kazancı yüksek olan kişilerin iş performans maddi kazancı düşük olan kişilerin sergiledikleri performansa göre daha yüksek çıkmıştır. Aynı zamanda Sayar'ın (2006) araştırmasında ergenlerin depresyon belirtileri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide ergenlerin gelir düzeylerinin de etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Düşük gelirli ailelerin çocukları psikolojik iyi oluşlarının yüksek gelirli ailelerin çocuklarına göre daha düşük olduğu ve böylece depresyon belirtilerinde artış olduğu gözlemlenmiştir.

Sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermesine rağmen elde ettiğimiz sonuçlar incelendiğinde olumsuz değerlendirilme korkusu ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Özcan ve Fırat'ın (2007) yaptığı araştırmada bireylerin algılanan gelir düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aynı sonuca Gültekin (2019) yaptığı araştırmada da ulaşmıştır. Gelir düzeyinin anlamlı bulunduğu bir çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusu düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen bireylerde daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Alkan ve Çokluk-Bökeoğlu'nun (2015) yaptıkları araştırma ile Midgley ve Urdan'ın (2001) yaptıkları araştırmada da bireylerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Genel olarak alanyazına baktığımızda birbirinden farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar karşımıza çıkmaktadır. Yaptığımız araştırmada elde edilen bu bulguları etkileyen önemli faktörün araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun aynı sosyo-ekonomik düzeyden geldiklerini söyleyebiliriz. Çalışmamıza katılan bireylerin algılanan gelir düzeylerinin çoğu orta düzey gelir durumuna sahip olduklarını söylemişlerdir.

4.1.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne- Baba Eğitimine Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Tartışma

Yapılan araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Elde edilen bu bulgu Karaşar ve Öğülmüş'ün (2016b) yaptıkları araştırmalar ile tutarlı gözükmemektedir. Ancak bu durum Hamurcu'un (2011) araştırma ile çelişmektedir. Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleriyle anne-babaların eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğunu tespit etmişlerdir. Bu farklılık anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri de artış gösterdiğine yönelik bir bulgudur. Aynı zamanda TÜİK'in (2011) yaşam memnuniyeti üzerine yapmış olduğu bir araştırmada eğitim düzeyi yüksek anne-babaların çocuklarına daha fazla ilgi gösterdiklerini bu onların psikolojik iyi oluş düzeylerini olumlu anlamda etkilediğini ortaya koymuştur. Bu durumda bizim yaptığımız araştırmada anne-baba eğitim düzeyleri ile psikolojik iyi oluş ve sosyal onay ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmaması ebeveynlerin zaman geçtikçe çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin azaldığından dolayı olabilir. Şöyle açıklayacak olursak ergenlerin gün geçtikçe daha fazla dijital bağımlılık göstermesi ve sanal ortamda her türlü uyarana açık olması anne-babanın çocuğun kişilik gelişimi üzerindeki etkisinin internet çağı öncesine nazaran daha az etkiye sahip olduğu söylenebilir (Aral ve Akta, 1997; Yılmaz ve Aksaçlıoğlu, 2007; Eraslan, 2018; Eryılmaz ve Çukurluöz, 2018).

4.1.6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarına Göre Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Dair Sonuç Ve Tartışma

Aile içerisinde çocuğa karşı sergilenen davranışlar her ailede değişkenlik gösterir. Bu nedenle neredeyse anne-baba sayısı kadar anne-baba tutumu olduğunu belirtebiliriz. Çünkü her ailenin kendine ait inanç ve değer sistemi vardır (Kağıtçıbaşı, 2007). Literatüre baktığımızda anne- baba tutumlarıyla ilgili birçok kuram ortaya konulmuştur. Anne-baba tutumlarını inceleyen kuramcıların anne-babanın davranışlarına göre farklı farklı aile tutumlarına, yetiştirme tarzlarına isim verdiklerini

görüyoruz. Ancak bizim araştırmamızda ise Baumrind'in (1966) kuramında yer alan üç temel anne-baba tutumuna göre çalışmamızı gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Baumrind'in (1966) üç boyutta ele aldığı otoriter, izin verici-müşamahakar, açıklayıcı-demokratik anne-baba tutumları Türkiye'de de çok yaygın olarak sınıflandırıldığı için bizde çalışmamızı bu üç temel anne-baba tutumları içerisinde ele aldık (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005). Araştırmamızda ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma ve sosyal geri çekilme düzeyleri ile algılanan anne-baba tutumları değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuçlara göre; algılanan anne-baba tutumları içerisinde "otoriter" grubun sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma düzeyleri "açıklayıcı-demokratik" algılanan gruba göre daha yüksektir. Otoriter algılanan ebeveyn tutumlarında geleneksel aile yapıları göze çarpar. Çocuklar için katı kuralların olduğu, kurallara uyulmadığında ciddi sonuçlarla karşılaşıldığı, çocukların aile içerisinde büyüklerinin sözlerini yerine getirilmelerinin beklendiği ve koşulsuz itaatin olduğu bir aile ortamı vardır (Yavuzer, 2007). Çocuklara sevginin koşulu olarak anne-baba sözü dinlemek olduğu öğretilen böyle ortamlarda çocuğun uğradığı duygusal ihmalin sonucu olarak pasif, itaatkar, içe kapanık bir kişilik geliştirmesi muhtemeldir (Webb, 2018; Kulaksızoğlu, 2004). Çünkü otoriter aileler çocuklarının bireyselleşmesini istemezler ve sorgusuz itaat etmelerini isterler (Kılıççı, 1989). Böylece otoriter anne-babaların beklentileri yerine getirildiğinde çocuk sevildiğini hisseder ve bu beklentileri gerçekleştiremediğinde bu sevgiden mahrum kalır. Belli bir zaman sonra çocuk sevginin ön koşulu, anne-baba beklentilerini yerine getirmek olduğunu algılar. Bu koşullu sevgi ilerleyen yaşlarda birey için çevresindeki insanların desteğini kazanabilmek için onların isteklerini yerine getirme olarak devam eder (Burger, 2006; Dönmezer, 2009). Bu bilgiler ışığında elde edebileceğimiz sonuç, otoriter ailelerde yetişen çocukların başkaları tarafından takdir edilmek, onaylanmak için karşı tarafa olumlu izlenim bırakmak isterler ve bu izlenim istekleri doğrultusunda gerçekleşmezse sosyal geri çekilme gözlenebilir.

Araştırmamızın bir diğer sonucu ise algılanan anne-baba tutumları ile öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı bir farklılık göstermesidir. Anne-baba tutumu "açıklayıcı-demokratik" ve "izin verici-müşamahakar" olarak algılanan grubun psikolojik iyi oluş düzeyleri "otoriter" gruba göre daha yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Ergenlerin anne-babalarının psikolojik iyi

oluş düzeyleri yükseldikçe izin verici ve demokratik tutum düzeyleri de artmaktadır. Aynı ölçüde ailelerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arttıkça sergiledikleri otoriter tutum seviyeleri de azalmaktadır (Karabeyeser, 2013; Eroğlu ve Parlar, 2018; Eroğlu, 2017; Küçük, 2020; Sarı ve Özkan, 2016; Tuzgöl-Dost, 2006).

Ailelerin çocuklara sağladığı özerklik desteği bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri bakımından önemli bir etkidir (Soenes ve diğerleri 2007). Açıklayıcı-demokratik tutum sergileyen ebeveynler birtakım kısıtlamalar haricinde çocuklarının her türlü isteklerini gerçekleştirmelerine hoşgörü çerçevesinde izin verirler. Böylece özerklik duygusu gelişen bireyler, kendine güvenen, yaratıcı, mutlu olarak psikolojik iyi oluş düzeyleri de artar (Kulaksızoğlu, 2011; Kocayörük, 2012).

Shek'in (1999) yaptığı araştırmada anne-baba tutumlarının çocuklarının psikolojik iyi oluş düzeylerini hem şimdiki zamanda hem de boylamsal anlamda yordadığını tespit etmiştir. Bu durumda ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumlarına yönelik sergiledikleri tavırlar onların psikolojik iyi oluşlarını anlamlı düzeyde her zaman ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Literatüre baktığımızda açıklayıcı-demokratik anne-baba tutumları bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini artırdığı gibi kişilik gelişimlerini de olumlu anlamda etkilediği göze çarpmaktadır (Türkmen, 2012).

Yurt dışındaki araştırmalar değerlendirildiğinde karşımıza şu çıkmaktadır: Anne-babaların otoriter tutumla çocuklarını kontrol etmeye çalışması ile çocukların psikolojik iyi oluş düzeylerinin negatif yönlü bir ilişkisi vardır (Soenes, Vansteenkiste, Duries ve Goossens, 2006; Elliot ve Thrash, 2004; Soenens, Vansteenkiste, Luyten ve Duriez, 2005). Ancak ülkemizde yapılan çalışmalara baktığımızda anne ve babaların çocuklarını kontrol etmeye yönelik davranışlar sergilemesi çocukların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile pozitif yönlü bir ilişki olduğunu görmekteyiz. Bunun nedenini belki de en iyi açıklayacak olan durumun kültürel yapı olduğunu söyleyebiliriz. Kültürümüzde anne ve babaların çocuklarını kontrol etmeye yönelik davranışları toplum tarafından olumlu karşılandığı için bireylerin bu noktada psikolojik iyi oluş düzeyleri de etkilenebilir (Kağıtçıbaşı, 1970). Dolayısıyla ergenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri yaşadıkları kültür içerisinde anne-babaya yüklenen rollere göre olumlu ya da olumsuz etkilendiği söylenebilir.

4.1.7. Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş Ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Değişkenlerinin Aralarındaki İlişkiye Ve Sosyal Onay İhtiyacı İle Psikolojik İyi Oluşun Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Üzerindeki Etkisine Dair Sonuç Ve Tartışma

Sonuçlar; sosyal onay ihtiyacı artan öğrencilerin, olumsuz değerlendirilme korkularının da artacağını göstermektedir. Sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; sosyal onay ihtiyacı (genel) ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Fakat psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında ise anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Kendilik sunumu modeline göre bireyin başkalarınca onay arama arzusu bireyin olumlu izlenim bırakmak için hem toplumda hem de iş yaşamında önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. Birey kendi çevresinde kabullenilmek ve bu doğrultuda farkında olsun ya da olmasın bir çaba içine girerek izlenimlerini kontrol etmek ister (Bacanlı, 1990; Leary, 2001). Genel olarak alanyazın incelendiğinde bireylerin sosyal onay ihtiyacı, sosyal anksiyete, sosyal kaygı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu yönünde çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili karşımıza çıkan araştırmalarda irrasyonel inançlar, insan ilişkileri gibi konularda geliştirilmiş ölçeklerin alt boyutlarında ele alınarak çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri saptamaya yönelik araştırmalar yapılmıştır. Ancak sadece sosyal onay ihtiyacının, diğer değişkenlerle arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Literatüre baktığımızda sosyal kaygı, sosyal anksiyete, sosyal görünüş kaygısı, utangaçlık-çekingenlik gibi kavramların sosyal onay ihtiyacının anlamlı yordayıcıları arasında olduğunu görülmektedir (Nichols, 1974; Owen, 1987; Heckelman ve Schneiner, 1995; Leary ve Kowalski, 1995a, s.46; Leary ve Kowalski, 1995b; Gächter ve Fehr, 1999; Gümüş, 2006b; Yüksel, 2006; Öztürk, 2007; Chiba, Iketani, Han ve Ono, 2009, s.324; Antony ve Swinson, 2009; Erözkan, 2011; Ceylan, 2011; Kumar, Athilakshmi, Maharishi Ve Maya, 2015). Leary ve Kowalski'nin (1995) yaptığı araştırmada sosyal anksiyete yaşayan bireylerin diğer insanlar tarafından sosyal onay ihtiyaçlarını karşılamak istemeleri ve dikkatlerin kendilerinde olmasını istediklerini ortaya koymuşlardır. Bu bulgu ebeveynleri tarafından eleştirilme ve değerlendirilmelerden ötürü bireyin küçük düşürülmemek, reddedilmemek için olumlu

izlenim bırakma düzeyini açığa çıkarır. Erözkan'ın (2011) yaptığı bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının yordayıcıları arasında sosyal onay ihtiyaçları da olduğunu tespit etmiştir. Böylece sosyal kaygı ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki söz konusu olup sosyal kaygı düzeyleri yüksek olan kişilerin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri de yüksek çıkmaktadır. Karaşar'ın (2014) yaptığı araştırmada da sosyal onay ihtiyacının olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Bu durum bizim araştırmalarımızla da örtüşmektedir. Sosyal kaygı düzeyleri yüksek olan insanların gösterdikleri en önemli özellik başkaları tarafından onaylanmama korkusudur (Leary ve Kowalski, 1995a, s.46). Bozdoğan ve Öztürk'ün (2008) yaptığı araştırmada sosyal onay ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiyi açıklar niteliktedir. Yaptıkları araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının kopya çekme davranışının altında yatan nedenlerden birisi çevre tarafından onaylanma arzusu ve olumsuz değerlendirilme korkusudur. Akademik ortamlarda bireylerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri için yüksek hedefler koyması beraberinde çevrelerinden sosyal onay arayışı içine girmelerine neden olmaktadır (Karner-Huțuleac, 2014:434).

Genel olarak alanyazın incelendiğinde bireylerin sosyal kaygı düzeylerini belirleyen temel etkenlerden biri olumsuz değerlendirilme korkusu olduğu tespit edilmiştir (Bronfenbrenner, 1977; Weeks ve diğ., 2008). Ganesh ve arkadaşlarının (2015) Hindistan'da yaptıkları araştırmalarda kişilerin olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal kaygı düzeyleri arasında pozitif yönlü bir kolerasyon olduğunu saptamışlardır. Yine sosyal kaygı düzeyi yüksek olan insanların sosyal onay almaya çok fazla önem verdiklerini ve böylece çevre ile etkileşimde algıları onaylanma veya onaylanmama üzerine olduğu gözlemlenmiştir (Leary ve Kowalski, 1995b). Aynı zamanda sosyal görünüş kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında istatistiksel anlamda pozitif bir ilişki vardır (Hart ve ark., 2008; Doğan, 2010).

Bireyler çevresindeki insanların kendileri hakkındaki söylemlerini önemser ve ona göre kabul edildiğini, umursandığını, anlaşıldığını, sevildiğini, değerli olduklarını hissetmek isterler (Cüceloğlu, 2002: 87). Özellikle ergenlik döneminde bireylerin çevrelerindeki diğer insanlardan aldıkları kendileri hakkındaki fikirleri önemsemeleri ve çevresi tarafından onaylanma arzusu daha yoğun olabilmektedir (Crowne ve Marlowe, 1960; akt: Sosik ve Dinger, 2007, s.136). Olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal

onay arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakınca başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan kişilerin sosyal onaylanma arzuları da vardır yorumunu yapabiliriz. Çevre tarafından dışlanma endişesi yaşayan kişilerin toplumun beklentileri doğrultusunda hareket ettikleri söylenebilir ve böylece bu kişiler sosyal onay ihtiyaçlarını karşılamak için daha yoğun bir istek duymaktadırlar (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Bulundukları ortamda sosyal onay ihtiyacını karşılamak için bireylerin gergin bir ruh hali sergilemeleriyle çekingen davranışlar sergilemesi olumsuz değerlendirilme korkusu düzeylerinin yüksek olmasıyla açıklanabilir (Watson ve Friend, 1969; Leary, 1983; Monfries ve Kafer, 1994).

İnsanlar çevreleriyle iletişime girdiklerinde karşılarındaki insanda nasıl bir izlenim oluşturacaklarını düşünerek onay arama ihtiyacı hissederler (Çam ve diğerleri, 2010). Bu ihtiyaç bireylerin başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerini önemsemelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla bireyler üzerinde bir kaygı oluşur. Bu kaygı bireyin davranışlarının sürekli diğer insanlar tarafından gözlemlendiği duygusuna kapılarak olumsuz değerlendirilme korkusunun oluşmasına sebebiyet verir (Karaşar, 2014). Bu nedenle olumsuz değerlendirilme korkusu yaşayan insanların çevrelerindeki diğer insanlar tarafından onaylanmak isteyebilirler. Alanyazındaki tüm bu araştırmalardan elde edilen bulgular neticesinde karşımıza çıkan sonuç ise sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde etkisi olduğu, sosyal onay ihtiyacı olumsuz değerlendirilme korkusunun anlamlı yordayıcısı olduğu söylenebilir. Bu yüzden sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerde toplumun beklentilerine yönelik hareket ettikleri için olumsuz değerlendirilme korkuları da bu doğrultuda yüksek olacağını söyleyebiliriz.

Psikolojik iyi oluş insanın kendisini olumlu algılaması, sınırlarını bilmesi ve kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendi ile barışık olması, çevresindeki diğer kişiler ile olumlu ilişkiler kurması, kendi gereksinimlerini ve isteklerini karşılayabilecek nitelikte olması, özgür ve bağımsız bir şekilde hareket edebilmesi, hayatında bir amaç belirlemesi ve bu amaca ulaşma doğrultusunda çaba sarf etmesi, kendi potansiyelinin farkında olması ve potansiyelinin üzerine çıkabilmek için kendini geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Ryff, 1995). Bizim araştırmamızda karşımıza çıkan sonuç; ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı yönünde bir bulgudur.

Alanyazına baktığımızda psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiyi birebir yansıtan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Ancak bizim elde ettiğimiz bulguyu destekleyecek bir araştırma bulunamamıştır. Varolan araştırmalar ise bizim bulgularımızla çelişmektedir. Özenç ve Gürkan'ın (2019) yaptığı üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada öğrencilerin olumsuz değerlendirilme düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı bulguya Kurucan ve İlker'in (2019) yaptıkları araştırmada da ulaşılmıştır ve bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu olduğu tespit etmişlerdir. Bir başka araştırmada Avcı'nın (2019) yaptığı araştırma da olumsuz değerlendirilme korkusu ile öznel iyi oluş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluş ilişkili kavramlardır (Waterman, 1993; Ryff ve Keyes, 1995; Peterson, Park ve Seligman, 2005; Linley, Maltby, Wood, Osborne ve Hurling, 2009; Biswas-Diener, Kashdan ve King, 2009; Henderson ve Knight, 2012). Öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluş kavramları bireylerin mutluluğunda birbirlerini tamamlayan kavramlardır ve bireylerin mutluluğu için ikisine de ihtiyacı olduğunu söyleyebiliriz (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999, s. 277). Dolayısıyla Avcı' nın (2019) yaptığı araştırmada bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri arttıkça olumsuz değerlendirilme korku düzeyleri azaldığı yönünde elde ettiği bulgular psikolojik iyi oluş etkisi için de söylenebilir. Aynı zamanda öznel iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu değişkenlerinin ilişkili olduğu bir diğer değişken atılganlıktır (Paezy vd., 2010). Bireylerin atılganlık beceri düzeyleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasında negatif yönlü, öznel iyi oluş düzeyleri ile pozitif yönlü bir ilişki olduğu literatürde karşımıza çıkan bir başka sonuçlardandır (Ezer, 2020).

Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olabilmesi için olumlu-olumsuz, itici ya da çekici gelen her duyguyu kabullenmesi, değiştirmekten daha çok bireyin psikolojik iyi oluş hali için yarar sağlamaktadır (Harris, 2016; McCracken ve Vowles, 2014). Olumsuz değerlendirilme korkusu olan kişiler, eğitim, akran iletişimi ve sosyal beceriler, bağlanma alanlarında sorunlar yaşadıkları ve olumsuz, irrasyonel düşünceler ile birlikte düşük yaşam kalitesi gösterirler. (Baytemir ve Yıldız, 2017). Olumsuz değerlendirilme korkusu psikolojik iyi oluş üzerinde aracılık etkisine sahiptir (Baghaei, Tosi, Rofogar ve Nezhad, 2019). Ergenler arasında yalnızlığın yaygınlığı

önemlidir ve ergenlerin yüzde 21 ila 70'i en azından ara sıra bu duyguyu yaşamaktadır (Qualter ve diğerleri, 2015). Olumsuz değerlendirilme korkusuyla birlikte yalnızlık yaşamak, bu gelişim döneminde sosyal etkileşimlerde azalmaya ve dolayısıyla sosyal desteğin azalmasına ve nihayetinde psikolojik iyi oluşun azalmasına neden olabilir (Baghaei, Tosi, Rofogar, Nezhad, 2019). Ergenlerin duygusal, psikolojik ve sosyal işlevselliklerinde büyük önem taşıyan ve her zaman akademik araştırmaların odağında yer alan psikolojik iyi oluş, olumsuz değerlendirilme korkusu ile anlamlı bir negatif ilişkiye sahiptir (Yazdanfar ve ark. 2016).

4.2. Öneriler

Araştırmalarımızda elde edilen bulgulara göre şu önerilerde bulunulabilir:

- a. Sosyal onay ihtiyacı olumsuz değerlendirilme korkusunun önemli bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı bir istatistiksel bir farklılık tespit edilememiştir. Buna göre üç değişken arasındaki ilişkiye yönelik farklı örneklem grupları ile daha çok araştırmalar yapılabilir.
- b. Okullarda PDR hizmetleri doğrultusunda sosyal onay ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu yüksek olan öğrenciler tespit edilerek bu öğrencilere yönelik psikoeğitim programları kapsamında destek sunulabilir.
- c. Psikolojik iyi oluş ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir bulgu tespit edilememiştir. Bu konuyla alakalı daha fazla araştırma yapılabilir.
- d. Araştırmamızda sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu için kullanılan ölçeklerin çocukları da kapsayacak şekilde yeni ölçekler uyarlanıp ya da geliştirilip alana yeni katkılar sunulabilir.
- e. Sosyal onay ihtiyacı ile psikolojik iyi oluşun olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisine ilişkin deneysel ve boylamsal çalışmalar yapılabilir.
- f. Bu araştırma ortaöğretim kademelerindeki öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Diğer kademelerdeki öğrenciler için ya da üniversite düzeyinde de gerçekleştirilebilir.
- g. Sosyal onay ihtiyacını, psikolojik iyi oluşu, olumsuz değerlendirilme korkusunu çocuklar üzerinde de ölçebilecek ölçekler geliştirilebilir.

- h. Bu araştırma bulguları nicel verilerle gerçekleştirilmiş olup psikolojik iyi oluş, sosyal onay ihtiyacı, olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilgili ergenler üzerine daha derinlemesine nitel veriler üzerinden bir araştırma yapılabilir.
- i. Psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında literatüre göre ters bir bulgu bulunmuştur. Bu durumun sebebi psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında bir aracı değişken olabileceğini düşündürmektedir. Bu sebeple psikolojik iyi oluş ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide konsantrasyon, sosyal görünüş kaygısı, zindelik gibi farklı değişkenlerin aracı rolü üzerine araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acock, A. C., Hurlbert, J. S. (1993). Social networks, marital status, and well-being. *Social Networks*, 15(3), 309-334.
- Alagöz, G. (2019). Benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacı, kontrol odağı ve duygularını ifade edebilme ile ilişkisi. *İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Alkan, V., ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2015). Akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeğinin geliştirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 302-318.
- Altop, E., Solak, N. Düşük Sosyo-Ekonomik Statüdeki Ergenlerde Psikolojik İyi Oluş: Sistemi Meşrulaştırıcı İnançların, Öfke ve Hayranlık Duygularının Rolü. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 8(3), 444-488.
- Antony, M. M. (2009). *When perfect isn't good enough: strategies for coping with perfectionism*. Oakland: CA: New Harbinger Publications.
- Antony, M. M., ve Swinson, R. P. (2009). *When perfect isn't good enough: Strategies for coping with perfectionism*. New Harbinger Publications.
- Aral, N., ve Akta, Y. (1997). "Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin incelenmesi" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:13, 99-105.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *Am Psychol*, 55, 469-480.
- Atkinson, R. L., ve ark. (2002). *Psikolojiye Giriş*. (Y. Alogan, Dü.) Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Avcı, M. (2019). Lise öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri öznel iyi oluş düzeyleri ile sanal zorbalık düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Ayan, A., ve Ünsar, A. S. (2015). Olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeylerinin belirlenmesi: bir devlet üniversitesi öğrencileri üzerine araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 263-277.
- Bacanlı, H. (1990). *Kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başkurt, B. (2020). Mükemmeliyetçiliğin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile yetersizlik duygusu tarafından yordanması. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 78-92.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baytemir, K., ve Yıldız, M. A. (2017). Multiple mediation of loneliness and negative emotions in the relationship between adolescents' social anxiety and depressive symptoms. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 33(3), 612-620.
- Beck, T. A. (2005). *Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar*. (A. Türkcan, Dü.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Ben, S. (2017). İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile beden algısı olumsuz değerlendirilme korkusu sosyal görünüş kaygısı

arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 45-63.

Berzonsky, M. (1992). *A process perspective on identity and stress management. In Adolescent Identity*. Newbury Park: Sage.

Bilge, F., ve Kelecioğlu, H. (2008). Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği - Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Eurasian Journal of Educational Research*.

Biolcati, R. (2017). The role of self-esteem and fear of negative evaluation in compulsive buying. *Frontiers in Psychiatry*, (8), 74.

Biswas-Diener, R., Kashdan, T. B., ve King, L. A. (2009). Two traditions of happiness research, not two distinct types of happiness. *The Journal of Positive Psychology*, 4(3), 208-211.

Bozdoğan, A. E., ve Öztürk, Ç. (2008). Öğretmen adayları neden kopya çeker?. *Ilkogretim Online*, (1), 7.

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American psychologist*, 32(7), 513.

Brook, A. T., Garcia, J., ve Fleming, M. A. (2008). The effects of multiple identities on psychological well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*.

Burger, J. M. (2006), *Kişilik*. (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Callahan, M. R., Tolman, R. M., ve Sounders, D. G. (2003). Adolescent dating violence victimization and psychological well-being. *Journal of adolescent research*.

Canbay, H. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Cankardaş, S. (2019). Kadın ve Erkeklerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Belirlenmesinde Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Benlik Saygısının Rolü. *İstanbul Üniversitesi Dergisi*.

Cenkseven, F. (2004). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.

Ceylan, H. (2011). Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin yordanması. *Ege Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.

Ceylan, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin yordanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Chiba, T., Iketani, S., Han, K., ve Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.

Crowne, D. P., ve Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal Of Consulting Psychology*, 349-354.

Crowne, D. P., ve Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of consulting psychology*, 24(4), 349.

Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağrııcı, M. (2013). *İslam Düşüncesinde Ahlak*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.

Çam, S., Sevimli, D. ve Yerlikaya, E. (2010). Olumsuz değerlendirilmekten korkma ölçeğine (ODKÖ) ilişkin bir geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (1), 132-140.

Çam, S., Sevimli, D., ve Yerlikaya, E. (2010). Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Ölçeğine (ODKÖ) İlişkin Bir Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 132-140.

Çelik, Ş. (2008). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal zeka açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Çelik, Y., Atilla, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 177-198.

Çetin, B., İlhan, M., ve Yılmaz, F. (2014). Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Akademik Risk Alma Arasındaki İlişkinin Kanonik Korelasyonla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 123-147.

Çetinkaya, B. (2020). Öğretmen adaylarının ruhsal iyilikleri ve yaşam doyumlarının belirlenen değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Metodolojisi Dergisi*, 6(4), 691-701.

Çiçek, B., Almalı, V. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Kaygı Özyeterlilik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki: Özel Sektör ve Kamu Çalışanları Karşılaştırması. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).

Çolakoğlu, E. T. (2012). *Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Çolakoğlu, E. T. (2012). Genç yetişkinlerde kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler. *Maltepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.

Değirmenci, E., Demirli, C. (2019). Çekirdek veya Geniş Ailede Yetişen Bireylerde Sosyal Onay İhtiyacı ile Benliğin Farklılaşması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(1), 79-95.

Deniz, E. M., Erus, S. M., ve Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli Farkındalık ile Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Duygusal Zekanın Aracılık Rolü. *Türk Psikolojik Danışmanlık Dergisi*, 17-31.

Deniz, M. E., Erus, S. M., Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekanın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 17-31.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.

Dilbaz, N. (1998). Sosyal Fobi. *Pskiyatri Dünyası*, 1(1).

Dilekmen, M., ve Ada, Ş. (2005). Öğrenmede Güdülenme. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 114.

Dönmezer, İ. (2009). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. Ankara: Hegem Yayınları.

Elliot, A. J., ve Thrash, T. M. (2004). The intergenerational transmission of fear of failure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(8), 957-971.

Eraslan, L. (2018). *Sosyal medya ve algı yönetimi: Sosyal medya istihbaratına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Erdoğan, Ö., ve Uçukoğlu, Ö. (2011). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları İle Atılganlık Ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 51-72.

Fromm, E. (1995). *Erdem ve mutluluk*. (Çev. A. Yörükkan). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton Company.

Erkan, Z. (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10).

Erkan, Z., Çam, S., ve Güçray, S. (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 64-75.

Eroğlu, F. (2017). *Evli bireylerde psikolojik iyi oluş ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi).

Eroğlu, F., ve Parlar, H. (2018). Evli kadın ve erkeklerde psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumuna etkisinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 89-101.

Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 85-98.

Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 130-155.

Erözkan, A. (2011). Sosyal Kaygının Kaygı Duyarlılığı, Benlik Saygısı ve Kişilerarası Duyarlılık Açısından İncelenmesi. *Ilkogretim Online*, 10(1).

Erözkan, A., 2004. Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.

Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37), 170-181.

Eryılmaz, A. (2010). Turkish adolescents' subjective well-being with respect to age, gender and SES of parents. *International Journal of Psychological and Behavioral Sciences*, 4(7), 1573-1576.

Eryılmaz, S., Çukurluöz, Ö. 2018. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*; 17(67): 889-912.

Farabi (1993). *Mutluluk Yolu Yönelme*. (Çev. H. Özcan). Ankara: Anadolu Yayınevi.

Freud, S. (2016). *Psikanaliz*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Fujita, F. D. (1991). *An investigation of the relationship between extraversion, neuroticism, positive affect, and negative affect* (Doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign).

Gächter, S., ve Fehr, E. (1999). Collective action as a social exchange. *Journal of economic behavior ve organization*, 39(4), 341-369.

Göller, L. (2010). *Ergenlerin akılcı olmayan inançları ile depresyon-umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarıları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Gül, F. (2013). İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14), 17-21.

Gülaçtı, F. (2009). Sosyal beceri eğitimine yönelik programın üniversite öğrencilerinin, sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı*, 1(1).

Gültekin, Ş. (2019). 15-18 yaş grubundaki ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi. *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 43-60.

Gültekin, Ş. (2019). 15-18 yaş grubundaki ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi (Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Gümüş, A. E., 2006. Sosyal kaygının benlik saygısına ve işlevsel olmayan tutumlara göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt: III, Sayı: 26, 63-75.

Günay, A., Çelik, R. (2019). Kariyer Stresinin Psikolojik İyi Oluş ve İyimserlik Değişkenleriyle Yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33), 205-218.

Gürel, N. A. (2009). Düşünme stilleri ve cinsiyetin psikolojik iyi oluşa etkisi. *Effects of thinking styles and gender on psychological well-being* [M.S. - Master of Science]. Middle East Technical University.

Hamarta, E., ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 239-247.

Hamurcu, H. (2011), *Ergenlerin Yetkinlik İnançları ve Psikolojik İyi Oluşlarını Yordamada Psikolojik İhtiyaçları*. (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı), Konya.

Harris, R. (2016). *Kabul ve Kararlılık Terapisi. ACT'i Kolay Öğrenmek: İlkeler ve Ötesi İçin Hızlı Bir Başlangıç*. Hasan T. Karatepe ve K. Fatih Yavuz (Çev. Ed.). İstanbul: Litera Yayıncılık.

Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C., ve Heimberg, R. G. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15(1), 48-59.

Heckelman, L. R., ve Schneier, F. R. (1995). Diagnostic issues. *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment*, 3-20.

Hefferon, K., ve Boniwell, I. (2014). *Pozitif Psikoloji: Kuram, Araştırma ve Uygulamalar*. (T. Doğan, Dü.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Henderson, L. W., ve Knight, T. (2012). Integrating the hedonic and eudaimonic perspectives to more comprehensively understand wellbeing and pathways to wellbeing. *International journal of wellbeing*, 2(3), 196-221.

Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta İlişkiler - Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Huta, V., ve Hawley, L. (2010). Psychological strengths and vulnerabilities: are they two ends of the same continuum or do they have independent relationships with well-being and ill-being? *Journal of Happiness Studies*.

Irmak, M. (2015). *Ortaöğretim öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ve öğrenmeye ilişkin tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Johnson, T. P., ve Van De Vijver, F. J. (2003). Social desirability in cross-cultural research. *Cross Cultural Survey Methods*, 195-204.

Kagitcibasi, C. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(3), 444.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji. *Family, self and human development across cultures: Theory and applications* (genişletilmiş 2. baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumu ve Stresli Yaşam Olaylarına Göre Psikolojik İyi Oluşu*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Karabulut, E. O., Bahadır, Z., Certel, Z., Pulur, A. (2013). Genç Milli Kick-Boksçuların Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Investigation of fears of negative evaluation of young national kick boxers in terms of some variables. *Movement and Health*, 2, 183-187.

Karademir, T. (2011). İşiten ve işitme engelli futbolcularda olumsuz değerlendirilme korkusunun anne baba tutumları açısından değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 60-63.

Karaşar, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde narsisizm ve sosyal onay ihtiyacı. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 15(2), 999-1009.

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016a). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32. 97-121.

Karaşar, B., ve Öğülmüş, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Karaşar, B., ve Öğülmüş, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 469-495.

Karner-Huțuleac, A. (2014). Perfectionism and self-handicapping in adult education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 142, 434-438.

Kasapoğlu, F., Ali, K. I. Ş. (2016). Öznel iyi oluşun cinsiyet açısından incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 770-782.

Keyes, C. L., Ryff, C., ve Shmotkin, D. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*.

Kılıçcı, Y. (1989) *Okulda Ruh Sağlığı*, Şafak Matbaacılık, Ankara. *Child Development*, 37(4), 887-907.

Kocayörük, E. (2012). Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 24-37.

Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(17), 231-256.

Köydemir, S., ve Demir, A. (2007). Psychometric properties of the Brief Fear of Negative Evaluation Scale in a Turkish sample. *Psychological Reports*.

Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.

Kulaksızoğlu, A.(2004). Ergenlik Dönemi. Ailede Çocuk Eğitimi. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, s.103-134, Ankara.

Kumar, J. ve Athilakshmi, R. ve Maharishi, R. ve Maya, R.(2015). Relationship between Fear of Negative Evaluation and Anxiety. *The International Journal of Indian Psychology* Volume 3, Issue (1), No.6, DIP: C03100V3I12015. ISSN 2348-5396 (e) | ISSN: 2349-3429 (p)

Kunt, A. K. (2020). Akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusunun karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Kuyumcu, B. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş duygusal farkındalık ve duygularını ifade etmelerinin ülke ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-24.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J., 2005. *PDR’de Kullanılan Ölçekler. Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme araçları Dizisi:1.* (ed. Yıldız Kuzgun, Feride Bacanlı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Küçük, M. (2020). *Yetişkinlerin öz şefkat, bağlanma stilleri ve psikolojik iyi oluş özelliklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Leary, M. L. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*.

Leary, M. R. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(3), 371-375.

Leary, M. R. (2001). Social anxiety as an early warning system: a refinement and extension of the self-presentational theory of social anxiety. In *From Social Anxiety to Social Phobia: Multiple Perspectives*, ed. S. G. Hofmann, PN DiBartolo, pp. 321-334. Boston, MA: Allyn ve Bacon.

Leary, M. R. and Kowalski, R. M. (1995a). *Social Anxiety*. New York: Guilford.

Leary, M. R. and Kowalski, R. M., 1995b. *The self-presentation model of social phobia*. R. G. Heimberg., M. R. Liebowitz., D. A. Hope., F.R. Schneier (Eds). *Social phobia. Diagnosis, assesment and treatment* (p. 94-112). New York: The Guildford Press.

Leary, M. R., ve Kowalski, R. M. (1995). The self-presentation model of social phobia. *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment*, 94-112.

Leary, M.R. ve Kowalski, R.M. (1995). *Social Anxiety*. London: Guildford Press.

Leite, W. L., ve Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the marlowe-crowne desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational And Psychological Measurement*, 140-154.

Linley, P. A., Maltby, J., Wood, A. M., Osborne, G., ve Hurling, R. (2009). Measuring happiness: The higher order factor structure of subjective and psychological well-being measures. *Personality and individual differences*, 47(8), 878-884.

Lyubomirsky, S., King, L., ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success?. *Psychological bulletin*, 131(6), 803.

Marcia, J. (1993). *The relational roots of identity*. In *Discussions on Ego Identity*. New Jersey: Erlbaum Associates.

Marshall, S. K. (2004). Relative contributions of perceived mattering to parents and friends in predicting adolescents' psychological well-being. *Perceptual and Motor Skills*.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper ve Row.

McClelland , D. C. (1961). *The Achieving Society*. New York: Van Nostrand Reinhold.

McCracken, L. M. ve Vowles, K. E. (2014). Acceptance and Commitment Therapy and mindfulness for chronic pain: Model, process, and progress. *American Psychologist*, 69(2), 178.

Meral, D., ve Bahar, H. H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde problemlili internet kullanımının yalnızlık ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Midgley, C., ve Urdan, T. (2001). Academic self-handicapping and achievement goals: A further examination. *Contemporary educational psychology*, 26(1), 61-75.

Monfries, M. M., ve Kafer, N. F. (1994). Private self-consciousness and fear of negative evaluation. *Journal of Psychology*, 128(4), 447.

Murdock, N. L. (2009). *Theories of Counseling and Psychotherapy: A case approach*. Merrill: Pearson.

Murray, H. A. (1938). Explorations in personality. New York: Oxford University Press, 464-478.

Ones, D. S., ve Viswesvaran, C. (1998). Gender, age, and race differences on overt integrity tests: Results across four large-scale job applicant datasets. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 35-42.

Onur, B. (2006). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Yayınevi.

Owen, R. M. (1987). *The relationship between social anxiety and need for approval (Shyness)* (Doctoral dissertation, Pacific Graduate School of Psychology).

Oymak, Y. C. (2017). Psikolojik İyi Oluş ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-77.

Öktem, Ş., Turgut, H., ve Tokmak, İ. (2013). Sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin çalışanların motivasyonuna etkisi: Ankara'da bulunan konaklama işletmelerinde yapılan bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 79-92.

Ömür, Y. E., Aydın, R., Argon, T. (2014). Olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik sahtekârlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (9), 131-149.

Önem, Ç. (2010). Üniversite öğrencilerinin öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin akılcı olmayan inançlar ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.

Özbey, S. (2019). Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin (PERİK) Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 758-785.

Özcan, M., ve Fırat, M. (2007). Ergenlerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Öz güven Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1-9.

Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164.

Özden, A. T. (2019). Tüketici Yenilikçiliği ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537-1558.

Özen, Y. (2010). Kişisel sorumluluk bağlamında öznel ve psikolojik iyi oluş (sosyal psikolojik bir değerlendirme). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*. 4(2), 46-58.

Özenç, S.N. ve Gürkan, U. (2019, Nisan). Üniversite öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. 3.Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi, İstanbul.

Özgüngör, S. (2006). Öz bilinç, olumsuz değerlendirilme korkusu, performans odaklı sınıf algısı ve not yönelimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Öztürk, A. (2014). Sosya Kaygıyı Açıklayan Yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 15-26.

Öztürk, A., 2007. Kişilerarası iletişim ve sosyal kaygı. Eğitime Bakış. *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*.9. 49-51.

Paezy, M., Shahraray, M., ve Abdi, B. (2010). Investigating the impact of assertiveness training on assertiveness, subjective well-being and academic achievement of Iranian female secondary students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1447-1450.

Peterson, C., Park, N., ve Seligman, M. E. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: The full life versus the empty life. *Journal of happiness studies*, 6(1), 25-41.

Qualter P, Vanhalst J, Harris R, Van Roekel E, Lodder G, Bangee M, Verhagen M. (2015). Loneliness across the life span. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2):250-264.

Roothman, B., Kirsten, D. K., ve Wissing, M. P. (2003). Gender differences in aspects of psychological well-being. *South African Journal of Psychology*, 33(4), 212–218.

Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 98.

Ryan, R. M., Huta, V., ve Deci, E. L. (2008). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. *Journal of happiness studies*, 139-170.

Ryff, C. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081.

Ryff, C. D., ve Keyes, C. L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719-719.

Ryff. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*(4), 99-104.

Sarı, T., ve Özkan, İ. (2016). Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(2), 155-162.

Sarıcaoglu, H. (2011). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz-anlayış açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış)*.

Savcı, M., Aysan, F. (2018). #Kişilerarası Yetkinlik, Yalnızlık, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Ödül ve Cezanın Sosyal Medya Bağımlılığını Yordama ve Sosyal Medya Kullanan-Kullanmayan Ergenleri Doğru Sınıflandırma Düzeyi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(3), 431-471.

Sayar, M. (2006). *Düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin algıladıkları sosyal destek ile ruh sağlıkları arasındaki ilişki üzerine boylamsal bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).

Shek, D. T. (1999). Parenting characteristics and adolescent psychological well-being: A longitudinal study in a Chinese context. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 125(1), 27.

Sincar, Y. B. (2021). *Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Batman ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Soenens, B., Elliot, A. J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P. ve Duriez, B. (2005). The intergenerational transmission of perfectionism: Psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology*, 19(3), 358 –366.

Soenes, B., Vansteenkiste, M., Duriez, B. ve Goossens, L. (2006). In search of the sources of psychologically controlling parenting: The role of parental separation anxiety and parental maladaptive perfectionism. *Journal of Research on Adolescence*, 16(4), 539–559.

Sosik, J. J., ve Dinger, S. L. (2007). Relationships Between Leadership Style and Vision Content: the Moderating Role of Need For Social Approval, Selfmonitoring, and Need For Social power. *he Leadership Quarterly*, 15, 134-153.

Söner, O., ve Yılmaz, O. (2018). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 59-73.

Subaşı, G. (2009). Ergenlerde Sosyometrik Statü Gruplarına Göre Sosyal Kaygı Farklılıkları ve Akran İlişkileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(1), 1-23.

Sümer, N., ve Anafarta Şendağ, M. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 86-101.

Süzer, G. (2019). Beliren yetişkinlik döneminde flört şiddetine yönelik tutum, sosyal onay ihtiyacı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Şimşek, M. (2018). Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Telef, B. B. (2011). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *11. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*.

Thoits, P. A. (1992). Identity structures and psychological well-being: Gender and marital status comparisons. *Social Psychology Quarterly*, 55(3), 236-256.

Tokat, L. (2006). Farabi Felsefesinde Mutluluğun Araştırılması. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*.

Totan, T., Doğan, T., Sapmaz, F., ve Katmancığlu, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve İyimserlikle İlişkisi. *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı*.

Tuzgöl-Dost, M. (2006). Üniversite öğrencileri arasında öznel iyi oluş. Subjective well-being among university students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 188-197

Türkmen, M. (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve ana-baba tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.

Twenge, W. J. (2007). Sosyal onay ihtiyacında değişiklikler. *Kişilik Araştırma Dergisi*, 171-189.

Ümmet, D., Yakup, İ., Çağlar, A., Akyıl, Y. (2020). Lise Öğrencilerinde Karar Verme: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Başarı Yönelimlerine Göre Bir Değerlendirme. *Humanistic Perspective*, 2(2), 68-80.

Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678-691.

Watson, D., ve Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(4), 448.

- Webb, J. (2018). *Çocuklukta İhmalin İz: Boşluk Hissi*. Sola Unitas Academy.
- Weeks, J. W., Heimberg, R. G., ve Rodebaugh, T. L. (2008). The Fear of Positive Evaluation Scale: Assessing a proposed cognitive component of social anxiety. *Journal of anxiety disorders*, 22(1), 44-55.
- Yahşi, A. (2018). Lise Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi*, 42-61.
- Yaka, A. İ. (2011). Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.
- Yalçinkaya, M., Taner, M., ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde Sosyal Onay ve İyilik Hallerinin İncelenmesi. *Folklor ve Edebiyat Dergisi*, 97(1), 740-756.
- Yavuz, E. C. (2020). Öğrenme güçlüğü olan ergenlerin okul aidiyetleri ile akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkularının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı*.
- Yavuzer, H., (2007). *Ana-Baba ve Çocuk* (19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazdanfar M, Manshaee Gh, AgahHerris M, Alipour A, Noorbala A. (2015). The effectiveness of written emotional disclosure training on psychological well-being and quality of life in psychosomatic disorders. *Journal of Research ve Health*. 5(1):35 – 41.
- Yazgan İnanç, B., ve Yerlikaya, E. E. (2018). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, E. Ç, Toprak, E. (2016). Psikolojik danışman adaylarının empatik eğilim, utangaçlık, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal beceri düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 6(2), 513-530.
- Yılmaz, B., Aksaçoğlu, A.G. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1): 3-28.
- Yılmaz, M. F. (2015). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının problemleri internet kullanımı ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir).
- Yüksel, M. Y., Türkücü, R., ve Albayrak, İ. (2020). Olmaktan Korktuğum Yerdeyin: Genç ve Orta Yetişkin Öğretmenlerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Mükemmeliyetçiliğin Dolaylı Utanmayı Yordama Gücü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 1967-1976.
- Yüksel, Ö.(2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

ETİK KURUL ONAYI

Bu çalışma için etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun (Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu) 18/12/2020 tarihli ve 11/10 numaralı kararı ile alınmıştır.

EKLER

EK.1 Aydınlatılmış Onam Formu

“Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkinin incelenmesi / Gümüşhane ili örneği” adlı çalışma, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında öğretim gören öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla planlanmıştır. Çalışmanın Aralık 2020- Aralık 2021 tarihleri arasında yapılması planlanmaktadır. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılması planlanan çalışmada basit tesadüfi örneklem yöntemi ile öğrencilere ulaşılması hedeflenmektedir. Ölçek sorularını cevaplamak için sizlerden ölçeğe 10-15 dakika ayırmanız beklenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmada elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya pdr.guner@gmail.com adresinden ve 552 352 00 29 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” ndaki tüm açıklamaları okudum. Bana konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. .../.../2021

Muhammed GÜNER

EK.2 Veli Onam Formu

“Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkinin incelenmesi / Gümüşhane ili örneği” adlı çalışma, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında öğretim gören öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluşlarının olumsuz değerlendirilme korkusu ile arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla planlanmıştır. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılması planlanan çalışmada basit tesadüfi örneklem yöntemi ile öğrencilere ulaşılması hedeflenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Velisi bulunduğum öğrencinin gönüllü olarak çalışmaya katılmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Bu çalışmada elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup öğrencinin kişisel bilgileri gizli tutulacaktır ancak öğrenciye ait veriler yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya pdr.guner@gmail.com adresinden ve 552 352 00 29 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz.

“Bilgilendirilmiş Veli Olur Formu” ndaki tüm açıklamaları okudum. Bana konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya öğrencinin gönüllü olarak katıldığını, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz öğrencinin araştırmadan ayrılabilceğini biliyorum. Söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın öğrencinin katılmasını kabul ediyorum. .../.../2021

Velinin Adı- Soyadı:

İmza:

EK.3 Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı;

Elinizdeki form ve ölçekler bilimsel bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Form ve ölçeklerdeki soruların kesin doğru veya yanlış bir yanıtı olmayıp, yanıtlar kişiden kişiye göre farklılıklar gösterebilir. Lütfen her soruyu dikkatlice okuyup, size EN UYGUN gelen yanıtı işaretleyiniz. Boş soru bırakmayınız.

Katılımınız ve katkınız için teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman
Muhammed GÜNER

1. Cinsiyetiniz:

☐ Erkek ☐ Kız

2. Okulunuz:

☐ Fen Lisesi ☐ Anadolu Lisesi ☐ Meslek Lisesi

3. Sınıfınız:

☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12

4. Size göre gelir düzeyiniz:

☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

5. Annenizin eğitim durumu:

☐ Okur-Yazar Değil
☐ Okur-Yazar
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite

6. Babanızın eğitim durumu:

☐ Okur-Yazar Değil
☐ Okur-Yazar
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite

7. Algıladığınız anne-baba tutumu:

☐ Otoriter Anne-Baba Tutumu
☐ Açıklayıcı - Demokratik Anne-Baba Tutumu
☐ İzin Verici - Müsamahakâr Anne-Baba Tutumu

EK.4 Sosyal Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

		Tamamen	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	5	4	3	2	1
2	Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	5	4	3	2	1
3	Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	5	4	3	2	1
4	Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1
6	Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	5	4	3	2	1
7	Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
8	Eleştiri almaktan kaçınırım.	5	4	3	2	1
9	Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
10	Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	5	4	3	2	1
11	Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	5	4	3	2	1
12	Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
13	Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	5	4	3	2	1
14	Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	5	4	3	2	1
15	Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	5	4	3	2	1
16	Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
17	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	5	4	3	2	1
18	Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	5	4	3	2	1
19	Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	5	4	3	2	1
20	Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	5	4	3	2	1
21	Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	5	4	3	2	1
22	Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
23	Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	5	4	3	2	1
24	Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	5	4	3	2	1
25	Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	5	4	3	2	1

EK.5 Psikolojik İyilik Oluş Ölçeği (PiÖÖ)

Aşağıda katılıp ya da katılmayacağınız 8 ifade vardır. 1-7 arasındaki derecelendirmeyi kullanarak her bir madde için uygun olan cevabınızı belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5	6	7
1-Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.							
2-Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.							
3-Günlük aktivitelereime bağlı ve ilgiliyim.							
4- Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.							
5-Benim için önemli olan Etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.							
6- Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.							
7-Geleceğim hakkında iyimserim.							
8- İnsanlar bana saygı duyar.							

EK.6 Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği (ODKÖ)

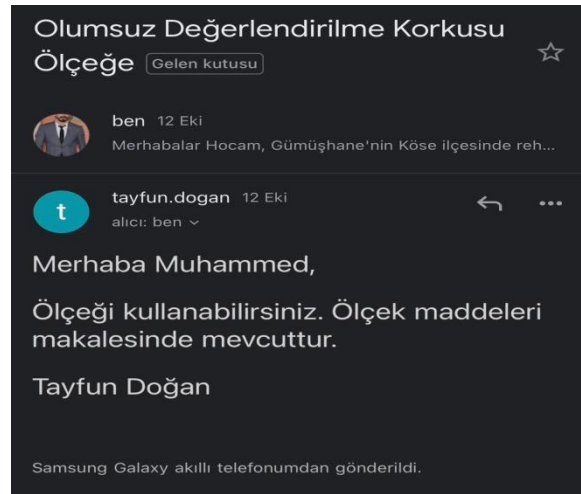
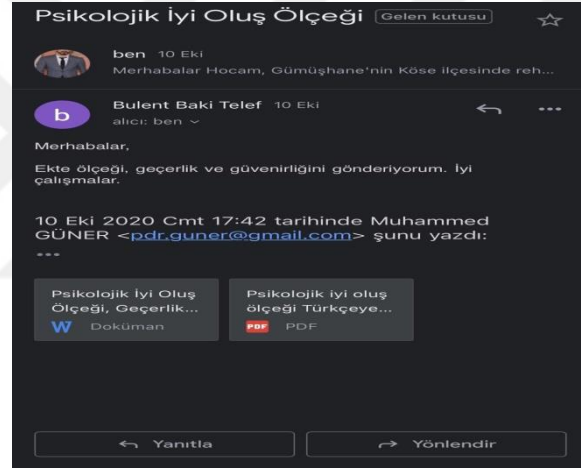
Aşağıdaki maddeler bireyin kendisini nasıl gördüğünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu maddelere kendinize uygunluk derecesine göre 1’den 5’e kadar bir puan veriniz. **Maddenin size uygunluk derecesi “Hiç Uygun Değil” ise 1’i, “Uygun Değil” ise 2’yi, “Biraz Uygun” ise 3’ü, “Uygun” ise 4’ü, “Tamamen Uygun” ise 5’i işaretleyiniz.**

Verilen durumlarda doğru ya da yanlış yanıt vermek söz konusu değildir. Önemli olan işaretlediğiniz seçeneğin sizin gerçek düşüncenizi yansıtmasıdır. Maddeleri samimi cevaplamanız ve boş madde bırakmamanız çok önemlidir.

Katkınız için teşekkür ederim.

MADDELER	Hiç Uygun Değil (1)	Uygun Değil (2)	Biraz Uygun (3)	Uygun (4)	Tamamen Uygun (5)
1.Önemli olmadığımı bilsem de başkalarının hakkımda ne düşündüğü beni endişelendirir.					
2.İnsanların benimle ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu bilsem bile bunu umursamam.					
3.Çoğu zaman, insanların benim kusurlarımı fark edeceklerinden korkarım.					
4.Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.					
5.Diğer insanların bende bir kusur bulacaklarından korkarım.					
6.Diğer insanların hakkımdaki düşünceleri beni rahatsız etmez.					
7.Birileriyle konuşurken, benim hakkımda ne düşünecekleri ile ilgili endişelenirim.					
8.Genellikle başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığımla ilgili olarak endişe duyarım.					
9.Eğer birisi benimle ilgili bir değerlendirmede bulunursa, bu beni çok fazla etkilemez.					
10.Bazen diğer insanların hakkımda ne düşündükleri ile ilgili olarak fazla endişelendiğimi düşünüyorum.					
11.Çoğunlukla yanlış bir şey yapacağım ya da söyleyeceğim diye endişelenirim.					

EK.7 Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçlarının İzimleri

EK.8 Araştırma İzni

T.C.
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-20055123-605.01-22720322
Konu : Muhammed GÜNER'e Ait
Yüksek Lisans Tez Çalışmasının
Uygulanması

19.03.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve
Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Akademik çalışmalar kapsamında; Erzincan Binali YILDIRIM Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık tezli yüksek Lisans programı 197703004 numaralı öğrencisi Muhammed GÜNER'in, anabilim dalı başkanı Doç Dr. Fikret GÜLAÇTI danışmanlığında hazırladığı **yüksek lisans tez çalışmasını** İlimiz Müdürlüğüne bağlı Resmi Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere yapmak istemektedir.

Söz konusu **yüksek lisans tez çalışmasının** İlimiz Müdürlüğüne bağlı Resmi Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü taktirde **"O L U R"** larınıza arz ederim.

Gönül EROĞLU
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR

Seydi DOĞAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Araştırma/Tez Değerlendirme Formu (1 Adet)

: MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
TEJİ ŞUBESİ
n No : 0 (456) 213 10 77
ta: stratejigelistirme29@meb.gov.tr
dresi : mebihs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Sevil BAĞ BAL

Unvan : Memur

Faks: 4562131017

İnternet Adresi: stratejigelistirme29@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden efc4-8e8b-3f75-b9f5-f927 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Muhammed GÜNER	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Giresun Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Bilimler Fakültesi
Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	